

PREMAGARJI v par dneh svoje stavke niso gubili svojega časa, pač pa obdelali kjer so le mogli toliko več zemlje za pridelovanje sočivja. Premogarske družine si pomagajo s takimi vrtni šteti od nekdanj, dočim je večina drugih ameriških družin začela misliti šele v tej vojni, da ni napačno kaj malega pridelati tudi na domači "loti", ali kjerkoli v bližini se še dobi košček rodovitne zemlje. (O premogarjih čitajte članek na 2. strani.)

“Revolucija” v Argentini in drugi dogodki

NOV REŽIM FRANCOSKE “DVOTIRNOSTI”. PRITISKI NA RUSIJO ZA SPORAZUM Z VATIKANOM. — MLADI PETER SE JE SVOJI VLADI UDAL IN SE NE BO SE OZENIL

Nova argentinska vlada, ki je nastala koncem minulega tedna s strmoglavljenjem prejšnje, je dobila naziv “demokratske revolucije”. V resnici je bila podprta od notranjih sil, toda brez ljudske volje. Revolucija v Argentini je bila popolnoma vojaška zadeva.

Volilna kampanja preprečena
V teku je bila volilna kampanja, in volitve, če se bi argentinska politika normalno razvijala, se bi imele vršiti za predsednika republike septembra to leto.

Strmoglavljeni argentinski režim, ki mu je načeljeval Ramon Castillo, je bil nedemokratski. Nasledil ga je nov režim, ki je po vseh dosedanjih znamenjih še veliko bolj nedemokratski kakor prejšnji. Vodi ga general Arturo Rawson.

Da-li so ta “puč” res podnetili krogi iz Zed. držav ali ne, ne vemo. Saj uradno ne vemo. V državah osištca trdijo, da je “revolucija” v Argentini nastala kot že marsikaka druga v latinski Ameriki po mariojetsko, to je, po nitkah, spletnih iz Washingtona in New Yorka.

To bi bilo verjetno tudi v tem slučaju, a vendar je treba upoštevati, da je velik del argentinskega ljudstva v sedanjem svetovnem konfliktu zavezniki, in zahteva, da se

ČITAJTE v tej številki

komentarje na 4. strani in članek “Premogarji doživeli že mnogo razočaranj” na 2. strani. Dalje članek na 1. strani o “odpustitvi” davka. Tudi vse drugo čtivo v tej številki je zanimivo in važno.

Število takih oseb, ki prejemajo več kot po sto tisoč do-

Kaj bo storila vlada, da ustavi višanje cen in prepreči inflacijo?

Nobena tajnost ni več, da so se vsa dosedanja prizadevanja za preprečenje višanja cen živilom in drugim potrebščinam izjalovila.

Splošno znano je, da se je z raznimi “zamrznjenji” držalo navzdol le delavske plače, ne pa DOBICKOV. In vsakdo ve, da dočim večina zveznega kongresa zahteva zaviranje plač industrialnega delavstva, je ob enem za neomejene plače onim, katerim jih je skušal Roosevelt znižati na 25 tisoč dolarjev čistega na leto.

Pred nami je situacija, ki postaja opasna. Dolar je še vedno dolar, a koliko se dobi zanj potrebščin sedaj in koliko pred vojno, to pa je povsem druga slika.

Dne 3. junija sta bila po medsebojnem dogovoru na obisku pri predsedniku Rooseveltu predstavnik unij AFL William Green in predstavnik unij CIO Philip Murray. Avdijenca z njim je trajala blizu dve uri.

Predočila sta mu, da delavci marsikje ne dobe več niti toliko hrane kot jim je saj zaslužno potrebno, in vrh tega, da so se cene živilom in drugim potrebščinam zvišale posebno v novih industrijskih centrih 150 odstotkov.

Unije so pristale v “zamrznjenju” plač zato, ker jim je vlada obljubila, da bo držala cene navzdol. A marsikje so vse te regulacije ostale le na papirju. Cene gredo nemoteno navzgor. Oba, Green in Murray — sta se predsedniku potožila nad osebnim vladnega urada za reguliranje cen. Imenovala sta mu nekaj oseb, ki namesto da bi služile ljudstvu, za kar so bili najeti, v resnici pomagajo špekulantom navijati cene.

Predsednik jima je priznal, da je živilski položaj resen in obljubil, da se bo izvršilo vse potrebne izpremembe.

Predsednik ima nedvomno dober namen. Toda dokler bodo v vladnih uradih dominirali pristaši profitarstva, bodo tudi izpremembe ostale zgolj na papirju.

V Angliji je drugače, ker so tam tudi zastopniki ORGANIZIRANEGA delavstva v vladi. Tu pa delavstvo le moleduje. Le zato je tako kakor je.

Kupčevanje v jugoslovanskih krajih največ “blago za blago”

Vsled razoranega gospodarstva in razkosanja je draginja Jugoslavijo še posebno udarila. Tudi če imas denar, zanj te težko kje kaj kupiš. Trgovine imajo le tu pa tam kaj na policah, a boljše pa uspeva tiho tapstvo — “black market” po angleško.

Kmetje za denar neradi prodajajo. Naj mu gospoda iz mesta prinese kako blago, ki ga rabi, stvari, ki jih on nima, pa mu bo dal živil v zameno.

Pred vojno si mogel v Jugoslaviji kupiti vse, kar si je kdo želel, če si imel dovolj denarja. Okrog petdeset jugoslovanskih dinarjev je veljalo en dolar. Sedaj so na mednarodnem trgu brez vrednosti. Italija jih je po okupiranju izmenjala po svojem kurzu, kakor si ga je sama določila, a tudi liram čezdalje slabša prede. Kdor v Italiji more, jih izmenjuje na tihotapke ali navidezno nedolžne načine pod masko kakih dobrotelne akcije za ameriške dolarje, za argentinsko ali kako drugo zanesljivo valuto.

Neki londonski list pravi v poročilu o draginji v Jugoslaviji, da si dobil v predvojnem času v nji kilo mesa za 14 din., sedaj pa stane 500 din., če ga

larjev dohodkov na leto je naraslo že 43 odstotkov,” pravi isto poročilo. Pa so rekli, da v tej vojni ne bo novih milijonarjev!

Izmed 18,000,000 industrialnih delavcev v 104 industrijah prejemajo samo v štirih industrijah dovolj za dostojno preživljanje — namreč v gradnji letal, v ladjedelnicah, v gradnji strojev in v avtnih obratih.

Le v teh štirih služijo povprečno od \$47 do \$54 na teden, pravi omenjeni raziskovalni urad, in v teh plačah so videti tudi nadure.

V skoro vseh drugih industrijah pa je povprečna plača znatno nižja in nezadostna za dostojno preživljanje družine štirih oseb.

Ni čudno, če se delavci vse

Angleške izgube v tej vojni doma in na bojiščih

V treh letih vojne je Anglija izgubila na raznih bojiščih štirom sveta 514,993 mož.

Nemški letalci so v istem času z napadi na angleška mesta napravili ogromno materialno škodo in 106,516 moških, žensk in otrok je bilo ubitih ali pa ranjenih.

Izmed izgub na bojiščih je bilo 92,085 mož ubitih, 226,719 je pogrešanih, 88,294 je bilo ranjenih in 107,891 ujetih. Izmed civilnega prebivalstva je bilo v treh letih vojne ubitih v Angliji 47,291 oseb, 55,643 pa ranjenih.

Izmed ubitih, ranjenih, pogrešanih ali vjetih na bojiščih jih je bilo polovico iz Anglije, iz Kanade nad 10,000, iz Avstralije 53,000, iz Nove Zelandije nad 19,000, iz Južne Afrike čez 22,000 in iz Indije ter kolonij okrog 110,000.

Mladinski krožek SNPJ v Chicagu predvajal lep spored

Chicago. — Prošlo nedeljo se je vršila v dvorani SNPJ prireditvev mladinskega krožka št. 26, ki zasluži priznanje vseh tega, ker je bil ves spored dobro predvajan.

Michael Vrhovnik je v svojem uvodnem govoru dal sicer ves kredit drugim, sebe pa je skromno izpustil. Vendar pa se mu lahko prizna, da je imel za uspeh te prireditve precejšnje zasluge.

Spored je bil pester, starši so si brisali oči, ali pa se smejali, kakor je že naneslo. Prizori so bili namreč resni in pa taki za smeh. Udeležba je bila obilna in tudi po končanem programu se je nadaljevalo mladinsko razpoloženje.

sploh dobili. Kila mati je bila v normalnih časih 16 do 21 din., sedaj stane 1000 d'n. Kuhični meter lesa za kurivo je stal prej 350 din., sedaj je 3,000 din.

Te cene se nanašajo na tisti del Jugoslavije, ki je pod kvizlingom generalom Nedićem s sedežem v Beogradu. Tam so dinarji še v veljavi, na Hrvaškem pa je denarna enota Paveličeva “kuna”. Ljudje se Paveličevih papirnatih kun branijo, ker vedo, da čim “neodvisna” pade, ne bo kuna vredna niti papirja, na katerem je tiskana. V od Nemcev okupirani Sloveniji velja nemški denar in v italijanskem delu Slovenije pa laški, namreč v kolikor za Slovence kaj velja. Oni namreč niti za marke in lire ne morejo dobiti toliko kot Nemci ali Italijani, ker so podjarmljeni in so uvedene za njih posebne naredbe tudi v kupčijskih stvareh.

da se jih ne bosta posluževali, in da ne bodo zahtevala višjih mezd, v veri, da bo vlada tudi cene primrznila in kontrolirala distribucijo živil tako, da jih bodo vsi sorazmerno deležni. A namesto tega so šle skoro nemoteno navzgor in vrh tega pa še “black market”, ki pomeni, potrebuješ sicer dobiš, ako hočeš plačati zahtevane cene, ki pa so kajpada silno pretirane.

Ali bo vlada zmožna to urediti in sleparstvo ustaviti? Mnogi kritiki menijo, da se situacija slabša, ker so razni vladni organi bodisi brez avtoritete in moči, ali pa se jim zdi dovolj izrekati svoje odloke na papirju, ne da jih bi skušali tudi uveljaviti.

Nekaj primer o “odpuščenih” davkih

BOGATAŠI SE DOBRO IZMUZNILI. KDO PRAVZAPRAV PA PLAČUJE DAVKE? — PLAČE ZNIZANE 20 Odstotkov IN ŠE NADALJNIH 10 DO 20 Odstotkov

Poteza o odpustitvi vsega davka malim ljudem in 75 odstotkov davka pa imovitejšim slojem za minulo leto, ali kakor se že bo to uredilo, se je sijajno posrečila.

Vsi za “odpust” davka

Vseskozi se je argumentiralo, da je breme dohodninskega davka previsoko, torej se naj ga za eno leto zbrise in potem pa se ga plačuje po 20 odstotkov od plače, torej sproti. Najprvo je predložil tak davčni načrt bankir Ruml, ki pa ga je zvezna vlada odločno odklonila.

Kongresna zbornica ga je po dolgem prerekanju le odobrila v nekoliko omiljeni obliki z 256 proti 114 glasovi. Zanj je glasovalo 167 republikancev in 89 demokratov, torej terjati obeh strank, ki sta v takih stvareh eno. Proti je glasovalo 99 demokratov, 12 republikancev, dva progresivca in en laborit.

Ta izid priča, da je bil nov davčni načrt zgolj v prid bogatašev in udarec na tiste, ki ne posredno plačujejo tudi davke tistim, ki ne delajo; in pa vse davke na potrebušine, stanovanja, luksus itd.

Casopisje, ki se je navduševalo za Rumlov “plan”, je delalo na neuko maso vtis kot da bo ona oproščena dohodninskega davka za lani, od 1. julija naprej pa bo plačevala sproti, da ne bo vladi koncem leta ničesar dolžna.

Kako ta stvar znižanja v resnici izgleda

Kongresni davčni odsek se je odločil “odpustiti” davke 75 odstotkov. Namreč one, ki so bili že plačani, ali pa šele bodo, za dohodke v minulem letu.

Vsako želi čim manj davkov. Kapitalist ali delavec, to ne dela razlike, oba sta zoper davke. Razlika je le, da jih tisti, ki producirajo, plačujejo za vse.

Davčni zakon, kakor je bil nedavno sprejet, je v prid bogatašev in v pogubo onih, ki delajo.

Na primer: delavec s plačo \$2,000 na leto bo osvobojen \$105 davka.

Kongresnik, s plačo 10,000 dolarjev na leto, pa bo dobil popust v vsoti \$1,600, torej znatno več, kot povprečni delavec zasluži.

Tistim, ki so lani imeli dohodkov do \$100,000, jim bo po novi postavi odpuščeno \$48,000 dohodninskega davka, in onim z milijon dolarji dohodki in več pa \$640,500.

Sicer so davčne številke zelo zamotana stvar, a le za navadnega človeka. Plačaj.

Plačaj, kadar karkoli kupiš, kajti v tistih cenah so že vključeni davki drugih. Ko plačaš stanarino, ko plačuješ za živila, ko greš morda po pivo, ali se voziš v vlaku, ali v poulični — prav ob vsakem svojem koraku plačuješ davke.

Breme zvrženo na male ljudi

Vse je že od nekdanj tako urejeno, da padejo vsi davki na najnižje ljudske plasti in tako je tudi sedaj. Neglede na trud zvezne vlade, ki se zdi zgolj navidezen, je očitno, da bodo morali davke za vso to vojno plačati oni, ki delajo in ob enem jih plačati tudi za tiste, ki ne delajo, pa so vzlic temu najbolj obogateli.

Po novi postavi se bo vsakemu odračunalo od plače 20 odstotkov.

Ljudsko maso so preblufali. (Nadaljevanje na 4. strani.)

Ako si agitacijsko delo porazdelimo, pa bodo uspehi!

S. John Krebel iz Clevelanda poroča, da sedaj ne bo mogel storiti toliko v agitaciji za Proletarca kot je, ker je šel na stalno delo v tovarno.

Dosedaj je večino svojega časa posvetil agitaciji, a zakon je pač tak, da če hoče človek živeti, mora imeti poleg nje še kakšno tako delo, ki mu prinaša dovolj za preživljanje. Krebel, ki je aktiven tudi v raznih društvih, klubu JSZ, v SND, v Zarji itd., torej ne bo utegnil obiskovati naročnike tega lista, pomagati pri nabiranju oglasov in drugih poslih toliko kot je doslej, zato je potrebno, da vrzel nadomestijo drugi sodrugi in somišljeniki. Cleveland je velik in naselbina prostrana. Uspehi v naši agitaciji bodo torej le če bo dovolj takih, ki bodo sodelovali, namesto da bi rekli: “Saj bo že on opravil.”

Isto kgr za Cleveland velja za Chicago in vse druge naše večje naselbine, pa tudi v malih bi mogli storiti veliko več, če se bi sodrugi in somišljeniki skupno potrudili dobiti nove naročnike, pobirati obnove in vprašali ob priložnostih za prispevke v tiskovni sklad.

Le na ta — EDINO na ta načni bomo uspeli tudi s kampanjo za nove naročnike, ki se prične v velikem dne 1. julija.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

NAROČNINA v Zedinjenih državah na celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00.
Inozemstvo: na celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopi si v oglašitvi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka popoldne za priobitve v številki takega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor: Frank Zalta
Business Manager: Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries: One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2864

Premogariji doživeli že mnogo razočaranj, pa tudi zmag in uspehov

Premogariji bi lahko upravičeno rekli, da se zanje borba za demokracijo in za človeške življenjske razmere ni pričela šele s sedanjo vojno.

Storjen pa je bil v radiu in v časopisju skozi zadnjih par mesecev vtis, kot da so baš oni — vsled svojega diktatorja J. L. Lewisa, kateremu "zvesto" slede, največja nevarnost skupnim naporom te dežele za zmaganje v vojni.

Njihova unija je bila napadana v radiu, v časopisju, s prižnic, v trgovskih komorah, na borzah, in kajpada, v zveznem kongresu in v vseh legislaturah, ki so zasedale minule dni. Časopisje je premogarije "pomilovalo" kot se mu na primer smilijo Italijani v Italiji. Saj so Italijani dobri, samo Mussolini je slab! Enako z ameriški premogariji. Čim se znebe gostolasega J. L. Lewisa, pa bo vse v redu in produkcija bo šla kakor po traku.

Ze v drugič v tej vojni se je moral vnesti v sedanji spor med unijo premogarijev in operatorjev predsednik Roosevelt. Čisto gotovo je, da so mu take stvari neprijetne. In prav zagovorno so operatorji upali, da bo spustil ogenj in žveplo ne le na Lewisa nego udaril tudi po uniji UMW kot taki in jo zdrobil.

Tega ni storil, prvič, ker je baš Roosevelt Lewisu v zadnji krizi največ pomagal, da se je unija UMW spet opomogla, in drugič, ker je Roosevelt ne le dober politik, temveč tudi ekolog. On ve, da sodniki, šerifi, milničniki in magari vojaki zvezne armade ne bi mogli kopati premoga. Samo premogariji so sposobni spravljati na površje ta dragoceni prirodni zaklad, ki je za človeka, za družino, za deželo, za industrijo in za ves svet večja dragocenost kot najčistejše zlato.

Ameriška vlada brez zlata lahko izhaja. Ima ga ogromne količine. Izkopali smo ga iz zemlje v tej in v drugih deželah. Nato ga zakopali nazaj pod zemljo nekje v Kentuckyju, kjer mirno počiva ob vojaških stražah, kakor stari, bogataški dvorjani v svojih palačah.

Premog pa je potreba. Ni v nevarnosti, da bi ga — kadar ga je odveč, zakopavali nazaj v zemljo.

Samo premogarijem povemo, s sirenami in s tiskanimi oznakami, da naj ostanejo doma, dokler jih ne pokličemo. Delodajalec nima naročil, pa pove garačem od premogovnega prahu začrnelih obrazov: "Poberite orodje iz jame."

Nobenega zgražanja ni v tisku, le v prizadetih kempah jamrajo ženske, kaj bo.

Nihče ni v takih dneih — bilo jih je v zgodovini ameriških premogarijev že nič koliko, tarnal nad operatorji, da so "nepatriotični", ali "protidemokratični".

In nobenemu premogarju še na misel ni prišlo, da bi kaj takega sploh pričakoval. Demokracija je bila v kempah kaj čudna stvar v zvezi mnogim svobodščinam, ki nam jih jamer zvezna ustava. Premogar je imel vso svobodo živeti v kompanijskih barakah, čestokrat bolj šupam kot pa hišam podobne, kupovati v kompanijskih prodajalnah, in na volilne dni pa glasovati za kandidate, ki so mu jih nominirali delodajalci.

Kadar pa je bil v stavki, je videl proti sebi sodnike in šerife, milico in governerje, časopise in cerkev.

Nihče izmed posameznih velikih delavskih strok ni pretrpel v stankah v tej deželi, v pravični borbi za zboljšanje svojega položaja toliko, kakor premogar.

Spomeniki ubitih v stavkah in spomeniki ubitih v eksplozijah.

Za premogarija nevarnost za življenje nikdar ne mine. Njegovo delo je naporno in bilo je smatrano zgolj za "manj-vredne" ljudi. Pa so premogariji s svojo organizacijo pokazali kdo so že davno ne le pred to nego že desetletja pred prejšnjo svetovno vojno.

Čemu pravzaprav je nastal sedanji spor? Mar zaradi predsednika njihove unije J. L. Lewisa? Nekaj da. Toda tudi če bi Lewisa ne bilo, premogariji so in bodo.

Žive kot pač že od nekdaj tam, kjer je premog. In ga kopljejo, dokler jim je dopuščeno. Izkoriščevalci bi radi izželi iz njih čimveč. A premogariji so razumni ljudje, čeprav so jih skozi zadnjih par mesecev strašili in blatili, kako jim bo vlada stopila na vrat, jih potisnila v armado in premogarijem nedržavljanu pa mogoče celo potisnila valed uporništvu v koncentracijske kempe.

Pogodba unije kopačev črnega diamanta je potekla koncem aprila. Pogajanja med njo in operatorji so se vršila skozi ves april. Potem nadaljnjih 15 dni v maju. In nato še 15 dni. Nato 1. junija nova stavka. Zadnji ponedeljek je bila končana. Predsednik Roosevelt

PLACILNI DAN na Solomonskih otokih. Damačini s Guadalcanala, ki pomagajo izlagati potrebnosti za ameriške in avstralske čete, dobe za svoje delo pet tisočigov plače na teden, kar je za tamojnje razmere lepa vsota. Plačuje jih ameriška vojska pisarna.

ADMIRAL YAMAMOTO NE BO NAREKOVAL MIROVNIH POGOJEV

Admiral Yamamoto, ki je slovel po svetu za najboljšega japonskega stratega, ne bo narekoval mirovni pogojev, ne v Washingtonu, ne drugje. Premislil je koncem maja.

Pred meseci je japonskemu ljudstvu zagotovil, da bo po poražanju Zed. držav narekoval japonske mirovne pogoje v Washingtonu. Da-li je s to pretnjo resno mislil, ne vemo. Mnogi so mnenja, da je bil prepričan v zmago japonske sile in enako prepričan, da se bo ponižanje Zed. držav izvršilo v priporočje Roosevelta ali pa njegovega naslednika v Beli hiši.

Yamamoto je bil fanatičen sovražnik Zed. držav in glavni strateg v kovanju načrta za zavratni napad na Pearl Harbor, na Filipine, Singapur in na avstralske, ameriške, angleške ter holandske posesti na Pacifiku.

Njegov blitzkrieg se je posrečil v toliko, da so se mnogi že bali za glavno bazo ameriške mornarice na Pacifiku — za Havaje, kjer je v napadu na Pearl Harbor napravil ameriški vojni mornarici in letalstvu res veliko škodo in ju oslabil.

Ameriški vojaški veščaki dvomijo, da ima japonska še koga, ki bi bil v vojni zadevah tolikšen strokovnjak in strateg kot je bil on. Tudi v drugih deželah so redki. Bil je ob enem tudi državnik in politik, vodja mornarične fašistične kliše.

Sovražil je Zed. države, Anglijo in pa belopoltniše sploh vsled tlačenja, ki ga je imperalizem belopoltnih dežel vršil nad vzhodno Azijo. Njegova ambicija je bila Zed. državam vrniti Perryjev obisk, ki jim je ukazal, naj se vrnejo na delo in jim zagotovil, da se bo njihove zahteve pravilno rešilo.

Odbor unije jim je dal navodilo, naj se vrnejo na delo.

Potrebno je, skrajno potrebno, da premogariji delajo. Če bi ostali še delj časa doma, bi začeli hirati jeklarski in drugi obrati drug za drugim.

Zvezni kongres lahko ostane doma magari pol leta. Na obratih se to nič ne pozna. A če bi ostali premogariji doma recimo v teh časih 14 dni, bi to bil že silovit udarec v vsa naša vojna prizadevanja. Ves naš ekonomski sistem bi zagazil v kaos.

Vzlic temu pa ne kongres, ne kapitalistični tisk, ne prizna premogarijem važnosti, ki jo imajo. Očita jim le plačo, ki jo sedaj prejemajo, dasi je v primeri z njihovo komaj pika. Naj gre kdo v kempe med premogarije in jih pripoveduje zgolj o demokraciji, pa bodo mislili na "patriotične" operatorje, na postavodaje, na radio-komentatorje in časopise in se smehljali ob spominu na vse, kar so že hudega doživeli. Demokracija je njim to, da se bore za boljše življenjske razmere in za človeške pravice, ne pa za večje dobičke operatorjev. Operatorjem pa je baš naobratno. Tak je razredni boj in tak bo, dokler bomo v razredni družbi. Ni jih fraz, ki bi mogle pokriti to resnico.

RAINER F. HLACHA

Prvič sva se sešla, ko je bilo gibanje JRZ v času prejšnje vojne najbolj na višku. Pri družbi se je nam, ker mu je tako velevalo prepričanje, dasi se je gibal večinoma v konservativnih krogih.

Hlača je bil v prvi vrsti tržaški Slovenec. Ne vem, kje je bil rojen, vem le, da mu je bil Trst kot prirojen. Vse bi dal, da Trst postane slovenski. Tam se je udeleževal tudi na odrin postal ravnatelj slovenskega gledališča v Trstu, v bivšem Slovenskem narodnem domu, ki je od Mussolinijevih dni naprej postal zgolj navaden zakotni italijanski hotel.

Fred Zalaznik se je v Trstu učil gledališke umetnosti največ pri Rajmundu Hlaču. Bila sta si iskrena prijatelja in baš Fred je poskrbel, da ga je Jugoslovansko republikansko združenje najelo za svojega zastopnika v New Yorku.

Delo je izborni vršil, a ko je bilo vojne konec, je Hlača, poklicni časnikar, kaj hitro uvidel, da iz te moke ne bo kruha. Pa je šel v službo k FLISU, oziroma k ljudem, ki so podpisali Nikola Pašića proti JRZ. Fred mi je to razložil, zadovo sem prinesel na sejo odbora JRZ, Fred mi je moja izvajanja potrdil, Etbin Kristan pa je nama zalučil: "Taki ste kot babe!"

Vseeno, Hlača je ostal od onih dni samo na oni strani.

Par let pozneje, po opravih v New Yorku, sem ga poklical na njegov dom v Jersey Cityju. Porod imam v hiši, je rekel. Ravno kar. Razumel sem, da v tem položaju ne moreš pričakovati od človeka, da bi te vabil na dom, ali pa da bi šel z doma.

Govorila sva nekoliko, a njegove misli so bile pri ženi in otroku. Pokojni Ivan Mladinec, ki je tedaj menda še bil veljak pri FLISu, mi je pravil o Hlaču.

"Poročen je zelo nesrečno, ne verjamem, da bosta dolgo skupaj," je prerokoval. Res sta se ločila.

Pokojni Hlača je prišel v našo javnost na glas, ko se je pridružil k JRZ. Bil je človek izrednih zmožnosti. A tik po vojni, ko se je umaknil, je delal samo še za kruh. Premislil je dne 4. junija v starosti 62 let. Zadel ga je kap. Dasi brez hrupa, je v svojem življenju veliko storil in tudi marsikaj prestal. Škoda, da ga niso valovi vrgli tja, kjer bi jim lahko učinkovito kljuboval. Tako pa je zašel v zgolj materialistične toke, kjer ni mogel storiti toliko kot bi lahko, pa če bi še tako hotel. Ohranimo mu časten spomin. Kajti bil je človek, skromen in priden v delu. Z.

JOŠKO OVEN:

RAZGOVORI

Boj premogarijev

Vprašanje premogarijev, združeno s stavko, je prišlo 31. maja zopet pred javnost. Predsednik Roosevelt jim je 3. junija ukazal, da se morajo do naslednjega ponedeljka vsi vrniti na delo, in če ne, se bo vlada poslužila vseh potrebnih sredstev.

Da je stvar resna, ne dvomi nihče. Človeku se zdi nerazumljivo, čemu se prepušča tako važen prirodni zaklad, kot je premog, v rokah privatnih lastnikov, ki od vsega začetka pogajanj z unijo UMW niso imeli nobenega resnega namena za sporazum z njo.

Tako sa ta kriza nadaljuje v presledkih od kar je prejšnja pogodba potekla. V preprečenju nadaljevanja prve stavke je Roosevelt odredil, da prevzame premogovnike v obrat vlada pod upravo notranjega tajnika Ickesa. To takozvano državno nadzorstvo pa se je izkazalo brez moči izravnati spor med lastniki in unijo, ki se bi imel končati do 31. maja.

Vsi resni ljudje upajo, da se ta boj konča čimprej, da se ne razvije v katastrofo z nedoglednimi posledicami. Vsi, ki poznamo delo in skromni zaslužek premogarijev, vemo, da so njihove zahteve upravičene in čas je že, da se sklene novo pogodbo.

Splošni položaj

Velika obetana nemška ofenziva v Rusiji ko to pišem se še ni začela. Vse menda čaka na angleško-ameriško invazijo v Evropo.

Kako se počutijo naši ljudje v domovini, kako težko čakajo na odrešenje, si prav lahko predstavljamo.

Iz naših rojstnih krajev čujemo le malo poročil. Mihačević na vprašanja zaveznikov še ni odgovoril. Jugoslovanska vlada še nima ničesar čemur bi lahko rekla, da je njen program za bodočnost Jugoslavije. Mladi Peter bi se rad oženi. Star je 18 let in zaljubljen v neko grško princezo. Stvar je za navadnega zemljana brez pomena, toda jugoslovanskim ministrom v Londonu pa delá Petrova ljubezen velike skrbi. Da bi fant saj počakal, da bo res imel kraljestvo, potem pa naj se ženi kolikor hoče! Poročajo, da je poroko odložil.

Zalostno je, ko človek pogleda na to situacijo. Izmed vseh podjarmljenih narodov so Jugoslovani pobili več Italijanov, Nemcev in Ogrov, kot vsi ostali skupaj, a vendar nima njihova ubežna vlada ne programa, in ne ognjene sile, ki bi jo morala pokazati vpricho tako silovitega, neustrašnega odpora svojega naroda. To je tisti vzrok, o katerem sem zadnjič dejal, da je v oviro našemu tukašnjemu delu.

Odbor SANSa deluje. Sodr. Kristan je s svojima pismoma Edenu in Churchillu pojasnil, povedal in pldiral več kot bi mogla pojasniti in povedati kakšna deputacija.

Kar se tiče ameriških Slovencev, imamo za rešitev starega kraja temeljno zahtevo: demokratično federacijo jugoslovanskih ljudstev. Imeli smo jo tudi pred petindvajsetimi leti. A vse to je ostalo le želja.

Res je kot je dejal nekoč moj prijatelj Olip, da prvo je koča, čeprav le s slamnato streho. Ali vendar ni bi radi kočo, ki bi bila vredna človeškega življenja.

Vztrajnost Kitajcev

Kitajci so ponovno pokazali kaj se pravi braniti svojo lastno zemljo. Kakih 250 milj od Cunkings so Japonce poštno pretepli in odrezali kakih 75 tisoč mož od glavne japonske armade.

V Burmi pa je lani toliko obetana ekspedicijska generala Wavella splavala po vodi.

V Indiji je situacija še vedno zelo zamotana in čudna, kar nam ne obeta nič dobrega.

Eva Curie je položaj v Indiji zelo dobro opisana v knjigi Journey Among Warriors. Stane \$3. Priporočam jo vsakemu, ki se zanima za indijsko vprašanje. V nji piše o svojem obisku pri indijskima voditelji-

ma Gandhiju in Nehruju. S prvim se ni mogla sporazumeti. Kot da bi se nahajala v dveh različnih nadstropjih. Nehru, socialist in filozof, pa je bil v intervjuu, ki ga je imela z njim, zelo dostopen. O angleški vladi je rekel, da je njena največja hiba v Indiji njen "laissez faire". Za rešitev verskega vprašanja in za notranjo vreditev Indije socialno, ekonomsko in politično nima ne volje ne smisla. Izvzemši izkoriščanja indijskih bogastev je Anglija pustila v nji vse kot je bilo. Vsled tega je Indija, kot je rekel Nehru, še vedno v arednjem veku, dočim so jo drugi narodi, ki so bili daleč za njo, v civilizaciji že davno prekosili.

Povelje z dne 16.-10.41.

V Afriki izhajajoči tednik "Crusader", glasilo angleške osme armade, je ponatisnil ukaz poveljnika nemškega 125. polka v južnem delu Jugoslavije, datiran 28. oktobra 1941. Angleški vojaki so dobili tisti razglas pri nemških ujetnikih v Tuniziji in ga izročili svojemu glasilu. Tako je stvar prišla med ves svet.

Ukaz se pričinja z uvodom, da so to dodatne odredbe poveljnika nemških čet, ki izpopolnjujejo prejšnje v navodilih kako ravnati z na smrt obsojenimi v Jugoslaviji. Glase se:

a) Kadar je določenih za ustrelitev večje število oseb, naj se jih razdeli med posamezne oddelke, da izvrše svojo nalogo.

b) Grobovi za trupla morajo biti dovolj globoki. Sežiganje mrtvecev naj preneha. Kinčanje grobov je prebivalstvu prepovedano.

c) V preprečenju vsakega nepotrebnega dotikanja s trupli naj se postavi obsojence tik groba. Kadar so masne eksekucije, je dovoljeno, da se pripora obsojence (talce) poklekne ob grobu, z obrazom proti jami.

d) Pri eksekutiranju večjega števila oseb naj se jih razdeli v skupine od pet do osem. Strelja naj se jih drugega za drugim. Vsem obsojencem naj se pred ustrelitvijo zvežejo noge.

e) Pred ustrelitvijo naj se obsojencem pobere vse listine. Pri vsaki eksekuciji naj se napiše kratko poročilo s sledečimi podatki: 1.) imena ustreljenih; 2.) vzrok ustrelitve; 3.) ime poveljujočega častnika; 4.) kje in kdaj; 5.) ime častnika, ki je ukazal eksekucijo.

f) Usmrtitev mora biti izvršena strogo po vojaškem načinu z enim častnikom na čelu. Za vsako osebo, ki naj bo ustreljena, se določi od dva do štiri vojake. Meriti morajo v srce in glavo. Po salvi bo častnik, ki poveljuje, na zahtevo navzočega vojaškega zdravniške oddal po en strel z revolverjem v truplo vsakega ustreljenega. Smrt ustreljenih mora ugotoviti vojaški zdravnik.

(Nadaljevanje na 3. strani.)

Tole mi ne gre v glavo?

Kako to, da se delavci, ki čitajo le kapitalistične liste, nikoli ne vprašajo, čemu jih hujskajo samo zoper unije in delavsko gibanje sploh, ne pa proti glavnim krivcem dobičkarstva in korupcije?

POVESTNI DEL

NA OBISKU PRI MOGOČNIH ROBOTIH

(Iz Vukove zapuščine)

Tovarna na Jesenicah je bila največja ne le v Sloveniji temveč v vsej Jugoslaviji. Ako ne bi bilo te vojne, bi jo prečkala nova jeklarina, ki jo je jugoslovanska vlada gradila daleč na jugu, da bo bližje železnih rudnikov in pa na varnejšem kraju kakor Jesenice...

Nekaj let pred vojno je jeseniško tovarno obiskal pokojni Ivan Vuk, v namenu, da jo opiše.

Jeklarne so ameriškim Slovincem znana stvar, v Sloveniji pa jih ni bilo mnogo, ki jih bi imeli priliko videti, še manj pa takih, ki bi kdaj delali v njih. Vsem tem in pa delavcem-jeklarjem je Ivan Vuk praviel svoj spis. Objavljamo ga tu v spomin na trpeče slovenske Jesenice in na delavce v tamonjih tovarnah, ki morajo sedaj — hočeš nočeš — skupno z "mogočnimi roboti" delati za Hitlerja in njegovo vojno.

Mogočno vstajajo v višino peteri dimniki plavžev in tovarne težke železne industrije tam na Jesenicah. Počasi polzi gost, zdajci belkast, zdajci črn dim iz njih, kakor bi vsemogočen starec brezbržno kadil iz velike starodavne pipe.

Obstal sem pred vrati tovarne in nekako obotavljal sem se.

Ali naj zares stopim v to državo mogočnih robotov strojev, ki jih je ustvaril nikoli poživajoči duh človekov? Pa sem začutil v sebi samega sebe in sem vstopil.

"Jaz sem del tistega MI, ki vas je ustvaril," sem rekel, "zato pozdravljeni!"

Tajnik SMRJ, sodrug Fran-

ce, moj spremljevalec, se je obrnil k inženjerju in vprašal: "Bo kaj kmalu 'šarž'?"

("Šarž" pomeni polnitev, iz-

livanje železa iz peči.)

Inženjer je pogledal na uro: "Kmalu," je rekel in se obrnil k meni ter mi ponudil temna očala. "Sončna svetloba je v tekočem železu. Zato pazite."

Pogledal sem. Dolga, široka dvorana je ležala pred menoj. Po vrsti, druga za drugo, so stale martinove peči, ogromni kolosi, v katerih je klokotalo železo. Debela, železna vrata peči so dvigali daleč proč stoječi delavci kovinarji z dvigalom. Počasi so se dvignila vrata peči. Kakor zastor na odru, so polzela kvišku. Iz odprtine je zasijalo, zažarelo v beloza-rečem sijaju, kakor sonce v julijjski vročini. V peči sami je

lo kladivo po zublju, da so odletavale iskre.

"Gotovo," je sporočil inženjerju.

"Sedaj pa na drugo stran martinare. K lijakom."

Stopili smo po strmih, ozkih, železnih stopnicah v širok in dolg prostor, kjer teko tračnice, a med tračnicami je vdolbina kakor na železnici pri kurilnici, kjer se iz lokomotiv iztresa pepel. Na tej strani stoje martinove peči in lijaki, gledajo molče kakor okameneli jeziki.

Verige zažvenketajo, zarožljajo, avtomatičen žerjav se tam pod stropom v vsej svojširini zgane in se odpelje k peči. Pod lijakom stoji na tračnicah kotel, ponvica, kakor imenujejo tisto posodo na tračnicah v tovarni; ta "ponvica" drži 30 ton tekočega železa.

Kratki, komaj slšni ukazi. Kovinar z kavljem odlušti pokrov pred lijakom. V slepeči beli svetlobi zablišči vse naokrog. Po lijaku pa se vlije, bruhe v gostem, debelem curku ognjenobelo železo, kakor bi teklo sonce. S hrščem teče v ponvico, stoječo pod njim.

Nenavaden prizor. Strašna vročina. Kakor bi bruhal vulkan in izlival lavo. Beloza-reča tekočina teče v močnem curku. Vedno močnejše, vedno silnejše. Ponvica se polni, prekipava, tekoče železo bruhe čez rob, se razlije preko robov, žareča žlindra prha na vse strani kakor prekipavajuči krop preko robov ogromnega lonca. Žlindra, vsa rdečezareča, teče v jarek, kjer nastaja celo jezero, grmi, prasketa, odlomki letijo na vse strani, kakor da sta trčili dve zvezdi v vsemirju in se razdrobili na nešteto večjih in manjših kosov. Izvanredno divjekrasna slika padajočih zvezd!

Žerjav potegne kotel ponvice naprej h "kokilam", ki stoje razvrščene po tri in tri v petih vrstah v jarku. Iz ponvice se iz lijakov, ki so na njenem dnu, vlija v gostih belogognjenih curkih železo v takozvane "kokile". Ena "kokila" sprejme 1100 do 1200 kg železa in iz nje se nalivajo "ingoti", izmed katerih tehta vsak 850 do 950 kilogramov železa. Ti "ingoti" se potem v valjarni na težki progi na Javorniku valjajo v "zagle" s težo 50 kg, dolgi pa so 160 do 180 cm s premerom 60 mm v kvadratu. Iz teh "zaglov" se potem valja palčasto železo ali železo drugih dimenzij, ali pa ga odpeljejo na Savo, kjer napravijo iz njih v žični valjarni žice vseh različnih debelosti.

Krasna je slika, kako se polnijo "kokile" in delajo "ingoti". Ali vročina je nevzdržna. Vendar stoje zraven kovinarji, kakor bi jim nič ne bilo, in dva pomakata v tekočo strujo dolgo polico, kakor bi popravljala curek. Palica se vidno krajša.

"Zakaj delata to?" sem vprašal. "Saj se bo palica raztopila?"

"To tudi mora biti," je rekel inženjer. "Palica ni iz železa. Iz aluminija je. S tem, da se ta snov meša z železom, postane železo bolj trpežno in bolj prožno."

"Posebnost tovarne?"

Inženjer je narahlo zmajal z rameni.

"Tako nekako, da. Vsaka tovarna ima svojo posebnost, svoj način, ki je skrivnost."

V jarku je reka žlindre, reka ognja, prasketajočega, ki meče iz sebe neštete zvezdne utrinke. Zarela je silna vročina, da me je peklo v oči in v obraz. Kakor bi snežile goste snežinke, so leteli na vse strani ognjeni utrinki-zubli in padali v pesek z zamolklim cvrčanjem.

"Kakšna vročina?" sem rekel nehoti in zopet pripomnil:

"Kdo, za vruga, naj tu vzdrži?"

In zopet so mi odgovorili: "MI. In vsak dan po osem ur. 300 stopinj Celzija, nič več."

Tisti "nič več" je bil izrečen

BLATO V RUSIJI. Gornja slika je iz nemške revije, pod katero je bil naslov, "Blato, blato, nič drugega kot blato na ruskih bojiščih" (to pmlad). In nato pojasnilo, da je gornji nemški vojak ves "očofan" od blata, in še vrsta, iz katerega pije, se drže kepe blata.

tako, kakor bi hotel reči "hvala bogu, to še ni nič."

"A v martinovi peči? Koliko je tam?"

"Okrog 3000 stopinj Celzija."

Ingoti so polni. Do vrha. Drohne iskre švigajo kakor kresnice iz odprtine in v simetriji prše na tla, sedaj že rdeče-ognjene, kakor zvezda Marsa na večernem nebu.

"Koliko pa se izlije iz enega 'šarža' ingotov?"

"Tako 48 do 53 ingotov."

"A žlindra?"

"Ta se uporablja za izdelavo umetnega gnojila, takozvane thomasove žlindre."

"Kos zemlje-rude, izkopan, prepeljan v tovarno, s silo ognja in znojia delavca spremljen v kos sonca in nato v element, ki je koristen in potreben človeku, ki je pa tudi pripravljen, da prelje tvojo kri in te raztrga na drobne kosce, kakšna sila v tebi? In ker si ti, o človek, tudi iz zemlje-elementa, kakšna sila je šele v tebi, o človek? ... Si kakor bog, a vendar kakor suženj. Zakaj ne poznaš svoje sile, o človek?"

Take misli so mi greble v možganih, ko sem stopal iz martinare v žično valjarno.

Dolga dvorana, ki sem stopil v njo. Pravokotna. Tla pločevinasta, gladka, kakor drsalice pozimi.

To, kar sem videl, je bilo čudovito.

Po vsem tem drsalšču sika-jo debele, drobne, ognjenorde-če kače, se vijejo, izvijajo semintje. Tam debele, okorne, neupogljive, tu zopet tanjše, drobne, dolge, cele vrvi, prožne, zvijajoče se. In vse v rdečegognjenem žaru zvijajoči se zubeli. V velikem polukrogu se zvijajo, izginjajo v nekako žrelo, prodirajo skozi nekako barijero, ki je postavljena sredi dvorane. Nekakšna sluz se izceja tam v tistih zobeh, ki požirajo ognjene vrvi. Skozi stisnjene zobe polzejo z naglico, spolsko ognjene, kakor jegulje in se pojavljajo na drugi strani barijere vse tanjše ter se ovijajo na vrtečo se navijal-nico, tuljavo, vse še žarečo-ognjene.

"Vročna valjarna žice," je rekel inženjer. "Tisti 'ingoti', 60 mm v kvadratu, ki so jih pripeljali še vse žareče iz Javornika, jih sedaj tu, na Savi, v pečeh tam na desni, še enkrat do belega razbelijo. 'Ingoti', tiste železne palice v dolgoti po 160 do 180 mm, težke po 50 kg, prenese delavec kovinar z močnimi dolgimi kleščami in s pomočjo dvigala do tiste barijere, valjarne, ter sune palico v prežčo odprtino, ne-

kakšni kleščeni valjar. Vidi-te?"

Videl sem.

(Konec prihodnjic.)

RAZGOVORI

(Nadaljevanje z 2. strani.)

g) Obledo, obuvala in drugo lastnino se ne sme pod nobenim pogojem dati lokalnemu prebivalstvu, pač pa se jo izroči proti potrdilu lokalni vojaški oblasti. Eden izmed častnikov mora ostati na kraju eksekucije dokler ne ugotovi, da so grobovi zasuti kakor ukazano.

Komentar k tem brutalnostim ni potreben.

Knjiga o bojih v Rusiji

Kdor se zanima, na kakšne načine se bore v Rusiji, naj prečita knjigo "Zadnji dnevi Sebastopola", ki jo je episal Boris Vojetekov. Nekaj odlomkov iz nje je priobčila revija Saturday Evening Post z dne 8. in 15. maja. Knjiga napravi na čitatelja silovit vtis. Ista revija je priobčila tudi spis Edgargarja Snowa "Na svoje lastne oči sem videl" — poročilo o nemških grozotah v okupirani Rusiji.

Ruski relief

Glede zbiranja v ta sklad nimam česa poročati.

Dne 22. junija bo v čikaškem Stadionu na W. Madison St. blizu Ashland Ave. velikanško zborovanje z izbranim sporedom, ki ga priredi čikaška podružnica ruskega relief-a. Vse soddruge in somišljenike vabim, da se ga udeležijo.

Dne 22. junija bo dve leti od kar je Hitler udrl v Sovjetsko Unijo. Pravilno je, da se tega dne častno spomnimo milijonov padlih sovjetskih junakov, ki so s svojimi žrtvami ustavili do takrat nepremagljivi nemški jugonavt.

Tisti, ki so se borili do zadnjega moža v razvalinah Stalingrada, pri Sebastopolu in Odesi, so omogočili demokracijam dve leti dodatnega časa za pripravljanje na udar. Spomnili se bomo tudi naših junakov v Karavankah, v kočevskih gozdovih in vseh drugih, ki so padli v borbi proti fašizmu.

Nekaj novic in nekaj tako

Cleveland, O. — Dopisi iz naše naselbine so v Proletarcu redki. Čudno, da tako velika, namreč največja naselbina, ne premore niti enega radikalnega dopisnika, ki bi od časa do časa "naklamljal" dopis iz metropole. Saj je tako polna navic kot črešnjev drevje v Californiji rdečih črešenj. Ne gre nam v glavo, čemu se nekateri progresivni čitatelji rajše po-

služujejo "rumpompom" časopisa, kadar kaj poročajo, kot pa tistega, ki ga smatrajo za glasilo svojih načel.

No, ker ni drugih, evo vam nekaj novic iz metropole:

City Transit System Employ-ees (med njimi sem jaz, župan Lausche pa je naš boss itd.) smo odklonili zvišanje plače, ker so nam obljubili le 3 in pol centa na uro. To bi znašalo 94 centov na uro. Uslužbenci poli-alične in bus sistema so to zvišanje odklonili z 1767 proti 948 glasovi. Danes (dne 4. junija ko to pišem) pa čitamo, da je šel Transit System office preko tega in odločil, da do-bimo zvišanje vseeno, če ho-čemo ali ne. Smešno, kajne? Vzemi, če pa nočeš, vrni, ker "zapraviš" tako ne moreš, ker kupiti nimaš kaj.

Krompirja ni, mesa manjka, za kokeši se tepejo in "šnops" je raciniran na kvort mesečno. Ja, kaj bodo pa sedaj nekateri pri nas pisali, če ga ne bo saj pajnt na dan? Sporočim naj vam tudi veselo novico, da se je tudi ta dopisnik registriral za kvort. Če se bo dobil dober prijatelj, ga mu bom dal, če bo plačal takso in bak-si!

Namen moj sicer je, da ga bom hranil. Morda pride kdaj prav za društveno veselico. See the point? Pri nas v krasnem Ohio se brez pojntov nič ne dobi.

Aktivnosti? Te so dandanes "military secret". Zato je pri nas v metropoli dandanašnji tako malo aktivnosti. "Ja", kdo pa bo?

Kje so sedaj oni rojaki s Primorskega, ki so včasih tako zelo zabavljali čez Hitlerja in Mussolinija, ker sta kulturo spremenila v fašizem? Sedaj je čas za delovanje. Urednik Enakopravnosti sam ne bo rešil tega vprašanja. Nisem Primorec, ker tisti kraj, kjer sem bil jaz rojen, je pod nacijo. Pripravljen sem storiti kolikor se da, ker je sedaj zadnji mo-ment, če nečemo, da pridejo naši ljudje izpod enega kralja pod drugega, kakor se je do-godilo bračom Hrvatoma, ki so dobili v "neodvisni" Italijana za kralja. Naj se torej nihče ne brani pomagati deželi in materi, ki mu je dala rojstvo.

Poslanska zbornica naše države je dovolila tovarnarjem, da lahko izrabljajo ženske delavke do 50 ur zaposlitve na teden. Ali tovarnarji so še malo dodali in jih izrabljajo do 60 ur tedensko. Pri nas na poli-alični je ravno tako, a ne bilo bi prav če bi kritiziral, ker bi me morda prijatelji zatožili, da čez naše mile rojake zabav-ljam. To bi bil velik greh.

Naš pomožni škof James A. McFadden je toliko srečen, da

je bil imenovan za škofa v Youngstownu, O. Tam škofa potrebujejo. Dosedaj ga še ni-so imeli. On je Ireec, v Youngs-townu pa je veliko Poljakov, in to gre skupaj.

Neki falotovič je izvabil ma-lo, komaj petletno deklico v gimovje Gordon parka na E. 82. ulici, jo zlorabil in umoril. Pravijo, da je Bog ustvaril člo-veka po svoji podobi. Tega že ni, ker ni podoben niti onemu, ki ga opisuje Darwin. Omenje-ni zločin se je zgodil 3. junija, ta dopis pa je bil pisan 4. ju-nija.

Premogarjem je bilo ukaza-no vrniti se na delo. Nam so 29. aprila tudi rekli tako, ko smo počivali s karami vred 16 ur.

Da bi premogarji saj izvolili drugega predsednika, pa bi bi-lo dobro. Tudi mi drugi bi mo-rali že davno spremeniti seda-nji unijski sistem, ki je podo-ben po Darwinu opisanem si-stemu. Yes, I know it! Imam veliko izkušenj.

Mr. Dempsey je bil rokobo-rec in junak skoro tako velik kakor generalissimo Mihajlo-vič Ampak Mrs. Dempsey je bila hujša in ga premagala, ker je drugega nazivala z "darling Benny!"

Pri nas je spet smola z "ra-cion bukvmi". Veliko je bilo napak in administratorji pra-vijo, da jih bo veliko, ki ne bo-do jedli, ker so delali napake s čačkami. Bog se usmili ljudi, ki ne znajo pisati in delajo na-pake. No, pa saj pravijo, da sem tudi jaz eden tistih, ki spa-dam k napakam.

Ubogi Charlie Chaplin, ki ma toliko sreče, da zna zaba-vati s svojimi filmi milijone ljudi, nima niti ene ženske, ki bi znala njeja zabavat. Dogo-dilo se je, da ga toži sedaj Joan Berry. Zagledal se je va-žno in kaj se je zgodilo? Po-stala je noseča. Toži ga za \$10,000, ker se ni brigal zanjo, za \$5,000 sodnih stroškov in za \$2,500 mesečno za vzdrže-vanje sebe in otroka, ki niti še rojen ni.

Obnavljam naročnino in zra-ven prispevam še \$2, skupaj pet, ker vem, da Proletarec po-trebuje prijateljev. Morda se še kdaj oglasim.

Frank Barbič.

Poljske čete na

vzhodni fronti

Sovjetska vlada je ustano-vila izmed Poljakov, ki žive v Rusiji, posebno poljsko arma-do, ki se bo skupno s sovjetskimi borila proti Nemčiji. Ta poljska armada nima nobenih zvez s poljsko vlado v Londonu. Slednja ima svojo armado v Iraku.

100.000 Angležev v

japonskem ujetništvu

Japonci so vjeli dosedaj v raznih bitkah okrog 100.000 vojakov angleške armade. V tem številu so tudi Avstralci in Kanadčani, a velika večina u-jetnikov je iz Anglije.

TISKOVNI FOND

PROLETARCA

X. IZKAZ

Cleveland, O. Louis Zorko \$5.

Fairport Harbor, O. Lovrenc Bajc \$1.00.

Waukegan, Ill. Po \$1: Frank Mi-hevc, Martin Judnich, Jack Mese, John Mahnich in Antonia Bezek, skupaj \$5. (Izročil Chas. Pogorelec.)

Canton, O. Frances Gerbec 50c.

Chicago, Ill. Klub št. 1 JSZ od pri-redbe 28. marca \$280.00; Neimeno-van \$1, skupaj \$281.00.

Hermis, Pa. Joe Britz (Export) \$1.75; Anton Potisek 70c in Mrs. Anton Chater (Pittsburgh) 50c, sku-paj \$2.95. (Poslal Anton Zornik.)

Big Horn, Wyo. Anton Podobnik \$1.00.

Milwaukee, Wis. Po \$1: Jacob Schmauc in John Roje; po 50c: Lov-rene Kale in Joseph Zaitz, skupaj \$3. (Poslal Louis Barborich.)

East Helena, Mont. Joseph Mihe-lich \$1.20.

Renton, Wash. John Shumrov \$1.

Cleveland, O. Frank Zagar \$1.50; po \$1: Mary Zaverl in Lovrenc Za-laznik, skupaj \$3.50. (Poslal Anton Jankovich.)

Cortland, O. Anton Piller \$1. (Po-slal John Tancek.)

Cleveland, O. John Gorjanc \$2.00. (Poslal John Krebel.)

Skupaj \$308.15, prejšnji izkaz \$509.15, skupaj \$817.30.

Vi lahko pomagate k zmagi s konserviranjem živeža

★Plinska družba

vam nudi informacije

kako konservirati živež,

v novi knjižici

"CANNING . . . what you

should know about it."

●

Dobite jo v vseh

Peoples Gas uradih

KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE

KOMENTARJI

V Italiji se učinki angleških in ameriških bombnikov že jako poznajo. Čuti jih tudi Vatikan, čeprav Rima, na ljubo sveti stolici in njeni cerkvi, zavziki ne mislijo bombardirati. Papež Pij XII. je dne 3. junija pred kardinalskim kolegijem apeliral na vojujoče se sile, naj v svoji zračni vojni respektirajo zakone humanitarnosti in prizanašajo civilnemu prebivalstvu. Apel je človekoljuben, a tudi nekoliko sebičen, ker je dobil svoj poudarek šele ko padajo bombe na italijanska mesta. Takrat, ko sta Mussolinijeva sinova in drugi italijanski letalci sipali bombe na Etiopce, ki so bili brez orožja in brez letal, ni bilo iz Vatikana nobenega klica za respektiranje življenj civilnega prebivalstva.

Etiopci bi Italijanom nekaj njihove "humanitarnosti" radi vrnili. Isti dan, ko je papež v Rimu apeliral na vojno zapletene države, naj prizanašajo civilnemu prebivalstvu, se je oglašil v Londonu zastopnik etiopske vlade s priporočilom, da naj Anglija poskrbi za prevoz etiopskih "komandov", ki se veščajo vrniti Italiji zob za zob. Angleška vlada ponudbe ne bo sprejela, ker bi s tem "civilizirano" Italijo le preveč ponižala. Ampak Etiopci mislijo resno. Po osvoboditvi izpod "rimskega cesarstva" go izvežbali precej čet nalašč v namenu, da posetijo Italijo.

Kaj je Stalin? Tolovaj, ki je nepobojljivi, ali pa človek, o katerem tudi Debevec dnevnik reče dobro besedo? Da, James Debevec ima o Stalinu eno mnenje v ponedeljek in povsem drugega v torek. V ponedeljek 17. maja je rekel o njemu:

"Kaj pa vaš Stalin? Ali veste, kaj je bil v svoji mladosti? Čisto navadni pocestni ropar. In, ali boste rekli, go spod rdeči, da je Stalin Rus? Saj niti ručine ne govori gladko. Stalin je Azijat in Rus je prav toliko, kot je pisec teh vrstic. Stalin je komunist prvič, drugič in tretjič in slovenska Rusija mu je toliko kot psu na rep privezana kastrola..."

Tako je omenjenega dne pisal v uvodniku, naslovljen "komunistu" Jankoviču. Uvodnik v torkovi izdaji dne 1. junija pa pravi:

"Stalin se umiče na celi črti! To se pravi, da se je popolnoma spremenil, kar se tiče zadržanja napram zavznikom. Prej ni nikomur razdel svojih načrtov... Zdaj je to vse drugače in vsi znaki kažejo, da se zavzniki res bližajo drug drugemu in da si bodo tudi zaupali."

Nato pojasnjuje Churchillovo obetanje sestanka s Stalinom in ugiha, da predno se bo višji večji sestanek, se bosta morala sestati Roosevelt in Stalin sama. Ker slednji noče iz Moskve, je zelo verjetno, da bo šel Roosevelt tja.

Tako torej se je Stalin, kar se Am. Domovine tiče, v kratkih dveh tednih "popolnoma spremenil". Iz pocestnega roparja v človeka, ki ga je celo Roosevelt pripravil obiskati!

Rusiji priporočajo, da se lahko zapadnim civilizacijam in demokracijam še bolj prikupi kot se jim je z razpustom kominterne, ako sklene konkraten s sveto stolico v Rimu. Posebno v ameriških "demokracijah" krogih ji sporazum z Vatikanom "toplo priporočajo". Ako se to zgodi, ne bo nič čudnega, James pa bo potem lahko pisal, da je postal Stalin že kar popoln izpreobrnjenec — iz ateista kristjan!

Verjemite ali ne, pater Ambrožič agitira za katoličanstvo med ameriški Slovenci s "pomočjo" — Etbina Kristana! Rev. Ambrožič je podjeten, to se mu mora priznati. V svoji agitaciji za pomožno akcijo slovenskih župnij citira iz govora Etbina Kristana na zadnjem slovenskem kongresu, da naj katoličani ostanejo do dobri katoličani in socialisti pa do dobri socialisti, ker demokracija ne more izhajati brez strank. Omenjeni Kristanov citat je nato prikrojil v misijonistični članek, v katerem pravi med drugim (citiramo iz A. D. z dne 1. junija):

Ce bi hotel opozarjati na to, kaj vse prav za prav krije v sebi naročilo gospoda Kristana, da naj potanejo do dobri katoličani, bi bilo treba napisati jako debelo knjigo. Na kratko rečeno: S tem nam je predsednik SANSa s par besedami položil na srce, da se zvesto držimo katekizma, verujemo trdno v, kar uči katoliška cerkev, izpolnjujemo vse božje in cerkvene zapovedi, hodimo k službi božji pogosteje nego strogo zahteva zapoved, molimo vsak dan po večkrat in zelo pogosto pristopajmo k svetim zakramentom. Poleg tega vršimo z največjo vestnostjo vse tisto, kar imenuje katekizem "krščansko pravičnost", zlasti še v svojem razmerju do Boga in bližnjega! Vse to — in najmanj vse to — vključuje v sebi naročilo g. Kristana, da katoličani ostanimo do dobri katoličani. In gotovo je hotel reči tudi to, da tisti med nami, ki doslej nismo bili do dobri katoličani, vsaj zdaj postanimo zares do dobri! Prav nič ne dvomimo, da g. Kristan nima nobenega spoštovanja do slabih katoličanov, kot prav dobro vemo, da ga nima do slabih socialistov. Če je kdaj kdo zaslužil izredno zahvalo za umestne besede od strani katoliške javnosti, je to vsakako zaslužil g. Kristan. Zato si jemljemo pravico, da jaz to na-

redim v imenu naše slovenske katoliške javnosti.

Čudeži se torej še gode. In eden teh je, da se je vpliven slovenski frančiškan, vodja zveze slovenskih župnij, zahvalil Etbinu Kristanu "za njegove umestne besede" v imenu (ameriške) "slovenske katoliške javnosti". Kaj bosta sedaj počela Am. Slovenec in Am. domovina? Se udrihala, ali pa se izmazala, kakor se je James Debevec glede "pocestnega roparja"?

Ambrožičev namen v uporabljanju Kristanovega citata ni toliko, da pobojša "slabe katoličane", temveč da vse skupaj pridobi poseči tu in tam globoko v žep. V istem članku namreč pravi: "... Biti dober katoličan, kot nam naroča g. Kristan, pomeni tudi to, da radi dajemo 'v bogalime', kar je samo skrajšana beseda za podpiranje siromakov v krščanskem in katoliškem duhu..."

Na kratko, vse zlorabljanje Kristanovega imena v Ambrožičevem članku je agitacija za pomožno akcijo slovenskih župnij. Agitacija za zbiranje prispevkov vanjo vodi omenjeni pater. Stvar je zelo zelo jezuitska, in tisti, ki so Ambrožiča tako hvalili za tolerantnega, predvrednega, modrega duhovnika, so bili (in morda so še) jako naivni. On zna potegniti tiste med "slabimi" katoličani, o katerih ve, da se lahko vjamejo na namazane besede. Če bi vpil, zmerjal in razgrajal, bi mu rekli, surovež je, če pa se poslužuje mehke besede, učenih razlag, pohval in "tolerantnosti", pa slišiš vzdih: "Kakšna škoda, da niso vsi duhovniki taki!" V potrditev, da je ves tu citirani Ambrožičev spis zlorabljanje Kristanovega citata v agitaciji za religiozno akcijo takozvane zveze slovenskih katoliških župnij, naj služi konec njegovega istega članka:

In ko so ameriški katoliški škofski vikarji vključili tudi trpeče Slovence med tiste, ki naj bi prejeli podporo od ameriških katoličanov, so sraven izjavili, da se zelo strinjajo s mislijo, da bi Slovenci tudi sami za svoje v starem kraju TAKOJ nekoliko poskrbeli, zato so sprejeli Pomožno akcijo Slovenskih župnij pod svojo zaščito. Ta akcija torej ni samo in zgolj kak "Ambrožič", ampak je vse nekaj več, neprimerno več. Kdor more, naj razume. In razumeti mora, kdor želi biti po naročilu g. Kristana dober katoličan. Dober katoličan ne more nasprotovati cerkvenim ustanovam. Ker je za Pomožno akcijo Slovenskih župnij tudi sam papež, (potem Bishops' Relief) se kar po vsej pravici sme imenovati cerkvena ustanova. In tu bi lahko spet posegel v sveto pismo in spomnil na besede: "Kdor Cerkev ne posluša..."

Nikar torej ne razočarajmo g. Kristana! Nikar ne razočarajmo vseh tistih, ki so odobrvali in še odobravajo njegovo zelo umestno priporočilo! Bodimo zares do dobri katoličani v vseh ozirih, pa tudi v tem, se ne zagnajmo v Pomožno akcijo Slovenskih župnij, ampak jo na celi črti podpirajmo!

Katoličani, do dobri in "slabi", prispevajte v pomožni sklad zveze slovenskih župnij, "da ne razočarate g. Etbina Kristana!" Kajti Ambrožičev-Grdinove religiozni sklad pomaga Slovence v starem kraju TAKOJ, ne šele, "ko jih več ne bo!"

JPO-SS ima torej v zvezi slovenskih župnij pod vodstvom patra Ambrožiča že v drugi konkurenta. Prvič se je v Ambrožičevi-Zakraskovski kampanji nabralo kakih \$15.000. Le da se v nji takrat niso posluževali Kristanovega imena ne za ne proti. Sedaj pa se pater Ambrožič v svoji agitaciji dela, kakor da predsednik SANSa od katoličanov pričakuje ne samo da so do dobri verniki nego da tudi posežejo globoko v žep za "TAKOJŠNJO" pomoč. (Oni naj dajo dolarje, tam se deli pomoč v lirah.)

Tudi Am. domovina je za takojšnjo pomoč. Ambrožiču v tej kampanji pomaga z uvodniki in v enem (dne 2. junija) se sklicuje na ameriški Rdeči križ. Pravi o njemu:

Mi smo pripravljene zbirati za ru-

GOLA RESNICA je, da ženska, ki jo nosi ta ameriški vojak v Bizerti v Tuniziji, je le model, ki ga je nekdo vrgel iz izločbenega okna na ulični plečnik.

sko pomoč in dajemo ter verjamemo, da bo šla pomoč tje takoj. Da je pa mogoča takojšnja pomoč našim lastnim bratom, pa ne verjamemo, čeprav to garantirajo naši gg. duhovniki tukaj. Taki smo in potem hočemo biti kulturni, razbrazeni, napredni in pa — slovenski. Bog se nas usmili.

Rdeči križ pošilja pomoč na Japonsko, v Nemčijo, v Italijo, v Grčijo, za razne vojne ujetnike. In vendar vladajo tistim delom Hitler, Mussolini in Tojo. Rdeči križ ne pravi: počakajmo, da bodo odšli ti diktatorji s teh krajev, potem bomo pa pomagali. Prav zato, ker so tam Hitler, Mussolini in Tojo, potrebujejo ljudje, naši ljudje, pomoči, ker vemo, da jih te nagnjusne barabe strda do golih kosti.

Tisti, ki pravi, da ne daj pomoči, dokler so tam diktatorji, tisti nima volje pomagati takrat, ko je sila največje. In tisti, ki naravnost pravi, da ne pomagati zdaj, je pa sumljiv, da nima iskrenih namenov.

Sklicavanje na ameriški Rdeči križ je v tem primeru prevara. Uvodnik v Am. domovini namreč previdno MOLČI, da ameriški Rdeči križ ne pošilja ujetnikom v Italiji LI-RE, temveč PAKETE! Enako ujetnikom v Nemčiji in druge kraje. Lir v ITALIJI ne manjka. Manjka pa ZIVIL in zdravi! To so stvari, ki jih pošilja Rdeči križ, ne pa lire! Lire niso nikakršna "takojšnja" pomoč, razen ONIM, ki jih bodo prodali za v Ameriki naložene dolarje in po vojni dobili namesto NIVREDNIH lir, katerih se na ta način iznebe, do bre ameriške dolarje. Da, tudi v Rusijo se pošilja TAKOJŠNJO pomoč, toda NE v rubljah, ker jih sovjetska vlada lahko dovolj natiska, pač pa POTREBŠČINE. Teh jih manjka in za nabrane ameriške dolarje se pošilja tija BLAGO, ne denar.

V tej koloni je bilo par mesecev potem ko je pater Ambrožič pričel s prvo duhovniško religiozno akcijo prevedeno poročilo iz New Yorka o vatičanskem zaupniku, ki je prišel v Ameriko in za tu naloženo papežu prispevano vsoto nakupil živin in drugih potrebščin toliko, kolikor jih gre v eno ladjo. Ker je Vatikan nevtralen, so tisti ladji jamčile varnost na poti v Italijo vse v vojno zapletene dežele. Rekli smo tedaj, da Vatikan ni hotel lir za ameriške dolarje, ampak BLAGO. Ako bi pomoč v lirah bila res POMOČ, bi se v teh kolonah ne ukvarjali s komentiranjem religiozne akcije slovenskih župnij. Ker pa vemo, da tudi oni vedo isto kot mi — namreč da bo pomoč res pomoč šele takrat, kadar bo tja mogoče priti z blagom, ne z lirami, zato ti argumenti. Pišec te kolone amatra, da so te vrste religiozne akcije zelo sordne raketarstvu, neglede v kako nedolžne apele se jih skriva. V Ambrožičevem slučaju pa je raketarstvo že to, da se poslužuje imena predsednika SANSa in ga tudi tako označuje v namenu nabirati čimveč v sklad, nad katerim nima nihče nikakrne kontrole in ni nihče nikomur odgovoren. Edino jam-

stvo je, da če ne bomo zaupali dobrodušni škofski pisarni v Ljubljani in garanciji tukajšnje slovenske duhovščine, potem komu naj sploh še zaupamo? Torej, "da ne bo g. Kristan razočaran, prispevajte v dobrodušni sklad slovenskih župnij..."

Metropolitanski drobci

Cleveland, O. — Urednik je že parkrat namignil, da se clevelandski dopisniki vse premoč oglašajo v Proletarcu. Jaz se z njim docela strinjam, ampak tudi dopisniki imajo svoje križe in težave. Na primer: neki dopisnik mi je zadnjič trdil, da njegovi možgani delujejo le podnevi, dočim se zvečer skisajo. In ker je podnevi zaposlen, je pisanje docela opustil. Pameten rojak, toda na žalost ga nekateri dopisniki nočejo posnemati. Dopisi so seveda lahko čisto nedolžno-namni ali pa natrpani z dinamitom. O prvih ne bom govoril, ker jih je po naših časopisih nič koliko, toda o slednjih bi pa lahko več povedal na primer Tone Jankovič, kateremu je urednik katoliške Ameriške domovine kar na lepem priploval komunističen pečat. Nič manjša žrtve svojega peresa ni znani kolonist v Prosveti, Milan Medvešek, ki je v neprestanem političnem konfliktu z urednikom Molekom. Pa sta vžile temu oba fina dečka, ki imata nič koliko zaslug v delavskem gibanju. More power to you, Milan in Tone!

Največje težave so torej pri izbiranju gradiva. O čem naj pišemo, da bodo vsi čitatelji zadovoljni? Včasih smo opevali pomlad — pisane rožice, žvrgoljenje ptic, skrivnostno šepetanje dreves in vae kar spada k poetični sliki. Ampak letos o tem ni govora, kajti v mesecu maju je deževalo celih sedemindvajset dni, in tako je šla pomladanska idila k vragu. Nekateri resno trdijo, da je to nem kriv Hitler, ki je z bombardiranjem napodil oblake proti Ameriki. Ej, Hitler je tič in pol! Ker nam s fičfaji ne more do živega, se je poslužil oblakov, da nam "sfričajo" naše neumne butice za njegov "socializem".

Včasih smo pisali tudi o delavski politiki, ampak odkar je vojna smo to pereče vprašanje položili na polico in se vdal "newdealerjem" ter umetni prosperiteti, ki bo enkrat z vojno vred skrahirala in nas zopet potisnila v "soup line". Pa brez politike vžije temo nismo, zato skrbijo partizani, četniki in sovjetska Rusija. V Clevelandu smo o teh vprašanjih opredeljeni nekako tako-le: Vsi časopisi izven Ameriške domovine in z njimi vse napredni in napol napredni element, se strinja s partizanskim gibanjem in obsoja velesrbsko politiko zamejne vlade v Londonu, dočim Ameriška domovina lo-mi kopja za Mihajloviča in Jugoslavijo v predvojni obliki. Glede bodoče Jugoslavije vladajo različna naziranja.

Nekateri se ogrevajo za to, da postane sovjetska republika. Zopet drugi bi jo radi imeli v okvirju demokratične balkanske federacije s tešnim sodelovanjem z Rusijo? Teh je menda največ. In tretji pa želijo balkansko federacijo brez ruskega vpliva.

Sovjetska Rusija in njene hbrabe armade imajo med Slovenci mnogo simpatičarjev. Te simpatije so v prvi vrsti slovanofilskega značaja. Ponosni so na to veliko slovansko državo, ki ima zaznamovati v tako kratki dobi naravnost sijajni kulturni, gospodarski in socialni napredek. Mnogi izražajo upanje, da bo Rusija vsled likvidacije kominterne in vsled nacionalnega prebujenja širokih mas postala po vojni — demokratična.

Kaj naj še pišem? O delu je preveč prozaično, dasi je častno. Well, jaz pomagam graditi bombnike v "Fišeri". Ti bombniki bodo baje nadkrilili vse dosedanje, bodisi v tonaži, hitrosti ali pa daljavi. Vse kaže, da bodo igrali skrajno važno vlogo zlasti na velike daljave. Lahko si mislimo, da se Hitler in Hirohitiju že sedaj hlače tresejo ob misli na te ogromne pošasti. Pri izdelovanju teh kompliciranih ptic je zaposlena cela armada delavcev. Presenetljivo število je črncev obojega spola. Pa tudi Zidov je veliko, zlasti v uradniških službah. Do rasnih mrženj od sedaj še ni prišlo, vsaj javnih ne, dasi se sempatije sliši posvika Goddam Nigger, ali pa lousy Jew.

V Clevelandu smo predprošli petek ustanovili dve podružnici SANSa, eno za šentclairsko okrožje, drugo pa za Collinwood. Obe sta zelo važni, ker imate v svojem področju pretežno večino društev in kompaktno naseljenih Slovencev.

V šentclairsko podružnico je takoj pristopilo štirindvajset društev in mnogo posameznikov. Ostale bomo pa pridobili v bližnji bodočnosti. Članstvo podružnice sestoji iz vseh pripravljen in barv, vzljie temu je pa vladala na seji lepa harmonija in silno navdušenje za stvar. Tudi gromotni odziv je bil zelo zadovoljiv. O nadaljnjem delu in smernicah se bo razmotrivalo na prihodnji seji, ki se vsi v petek 25. junija v SND na St. Clair Ave.

Frank Cesen.

Seja odbora št. 8 JPO-SS

Chicago, Ill. — Prihodnja seja čikaškega slovenskega pomožnega odbora se bo vršila v torek 15. junija v dvorani SNPJ, 27th St. in Lawndale Ave. Pričetek točno ob osmi uri zvečer. Prosim, udeležite se je vsi zastopniki in tudi vsi, ki ste delali v dvorani ali na drug način sodelovali.

Gotovo je marsikateri radoveden, kako je izpadla naša dobrodelna prireditve. To bo poročano na prihodnji seji. Danes rečem le to, da bo prebitek najbrž zopet tisočak. Seveda je odvisno od tega koliko zunanaj prodanih vstopnic bo plačanih. Zatorej prosim vse tiste, ki se niste plačali ali vrnil vstopnic, da to storite najpozneje v nedeljo, 13. junija in sicer izročite ali pošljite predsedniku odbora Antonu Krapencu, 1636 W. 21st Place, ki je iz prijaznosti prevzel oskrbo vstopnic letošnje prireditve, za kar se mu na tem mestu najlepše zahvalim. On tudi sprejema prostovoljne darove. Ako kateri želi darovati v ta namen, naj pošlje to njemu. Imena darovalcev z označeno vsoto se bodo mimeografirala in poslala društvom. Ako bo kateri časopis tako prijazen, da bo priobčil imena darovalcev večjih vsot, bom poslal, da bi se priobčila imena darovalcev malih vsot, se ne zahteva.

John Gottlieb, tajnik.

Koliko je katoličanov v Zed. državah?

Uradni "Catholic Directory" za leto 1943, ki je izšel 13. maja, pravi, da je število katoličanov lani naraslo v tej deželi, v Alaski in na Havajih, za 389.005 duš. Leti podatki pravi, da je sedaj v tej deželi 22.945.247 katoličanov.

Izmed nadškofij je največja čikaška, ki šteje 1.598.900 vernikov, na drugem mestu je newyorška z 1.111.718 in na tretjem bostonska z 1.092.078.

Dasi šteje katoliška cerkev v primeri z drugoverskim prebivalstvom le neznatno manjšino, je izmed vseh cerkva najvplivnejša, najboljše organizirana, najmanj demokratična ter silno bogata.

Pred prvo svetovno vojno se je Vatikan zanašal na dohodek največ iz Avstro-Ogrske, Španije, Italije, Francije in katoliških krajev Nemčije, sedaj pa mu je glavna finančna opora katoliška cerkev v Zed. državah.

NEKAJ PRIMER O "ODPUŠČENIH" DAVKIH

(Nadaljevanje s 1. strani.)

da je to najbolj pravično. In vrh tega ne bo koncem prihodnjega marca nikomur skrbeti, kje dobiti denar za dohodninski davek.

Vendar pa bo prej ali slej vsakdo spoznal, da je sedanj načrt za odplačevanje dohodninskega davka edino v korist vladajočih in posedujočih. Tisti, ki kaj ima, bo na koristi. Delavec s plačo pa bo trpel, ker mu bo od vsakega dolarja plače vzetega več kot 30 odstotkov.

Namreč 20 odstotkov za davek, 10 odstotkov za vojne bonde, če v to privoli, in potem pa še za razne religiozne stvari, za asemente itd.

To pomeni drastično znižanje plač. Kapitalisti so si vse tako uredili, da bogate, a delavci, ki delajo po 50 do 60 ur, pa se bodo bržkone iznašli v še hujši krizi, kakor pa je bila ona, ki je minula pred to vojno.

Kadar poslušate naše nasprotnike, ki sipljejo očitke na one, ki delajo, vprašajte jih, koliko so že oni storili in kje se njihovo delo pozna? Na ta način jih najlažje osmešite.

PRISTOPAJTE K

SLOVENSKI NARODNI PODPORNJI JEDNOTI

USTANAVLJAJTE NOVA DRUŠTVA. DESET ČLANOV(IC) JE TREBA ZA NOVO DRUŠTVO

NAROČITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Naročnina za Združeno državo (izven Chicaga) in Kanado \$6.00 na leto; \$3.00 za pol leta; \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero \$7.50 za celo leto; \$3.75 za pol leta; za inosestavno \$9.00.

Naslov za list in tajništvo je:

2637 So. Lawndale Avenue
Chicago, Illinois

PRVA SLOVENSKA PRALNICA

Parkview Laundry Co.

Fina postrežba — Cene zmerne — Delo jamčeno

TELEFONI: CANAL 7172-7173

1727-1731 W. 21st Street

CHICAGO, ILL.

ZA LIČNE TISKOVINE
VSEH VRST PO ZMERNIH CENAH
SE VEDNO OBRNITE NA UNIJSKO TISKARNO

Adria Printing Co.

1838 N. HALSTED STREET, CHICAGO, ILL.

Tel. MOHAWK 4707

PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

Iz SANSovega urada

3935 W. 26th St., Chicago, Ill.

Nekaj o naši zaslombi

SANS je sedaj že skoro šest mesecev na delu za dosego ciljev, ki mu jih je določil narodni kongres in ki so več ali manj znani vsakomur izmed nas. Zato pač ne bo napak, če na kratko pregledamo, kako je pri slovenskih Amerikancih z njegovo zaslombo, ki se še najbolj in najjasneje razodeva v številu in članski moči njegovih podružnic.

Dne 2. junija je Slovenski ameriški narodni svet štel 56 podružnic, posejanih po štiri najstih državah. Iz naših zapiskov je razvidno, da so se v nekaterih slovenskih naselbinah, kakor n. pr. v Detroitu, Pittsburghu, Rock Springsu, Clevelandu, Little Fallsu, Milwaukeeju, Jolietu, Elyju, Waukeganu itd., ustanovile podružnice, v katerih se zastopana društva domala vseh naših narodnih podpornih enot in zvez.

Povsem drugačno sliko pa nam nudijo naše podružnice v naselbinah, koder so le posamični organizirani. Domala vse te so nastale iz društev Slovenske narodne podporne enote. Pri njih imamo najmočnejšo zaslombo; če vpoštevamo pri tem število takih posamičnih podružnic. Za temi pridejo društva Ameriške bratske zveze, potem Kranjske slovenske katoliške jednote, nato J. P. Z. Sloge in Slovenske dobrodelne zveze, a nazadnje pa Zapadne slovenske zveze in Slovenske ženske zveze.

Sveda ni s tem rečeno, da nimamo nobene zaslombe pri društvih tistih narodnih ustanov, ki nimajo še nobene naše podružnice. Nasprotno. Dosti društev, azbi iz njih od SDZ, KSKJ in ABZ je že z lepimi prispevki podprlo naše gibanje, kar dokazuje, da so z nami v naših prizadevanjih za rešitev in osvoboditev nevarnega slovenskega naroda v stari domovini.

Shodi, seje, sestanki in prireditve

Dne 28. maja se je vršila seja podružnice št. 39 SANS za šentkriško okrožje v Clevelandu. Na njej so izvolili stalni podružnični odbor. Na tem zborovanju je bilo opaziti veliko zanimanja in že kar tam se je nabralo \$195 našemu narodnemu svetu v podporo. Prihodnja seja se bo vršila dne 25. junija v prostorih SND na St. Clairju.

Dne 28. maja so se zbrali zastopniki dr. št. 53, 26, 748, 450 SNPJ, št. 22, 23, 27 SDZ, št. 103 ABZ, čitalnice SDD, mladinskega pevskega zbora in Slovenske delavske zadrugne zveze v Slovenskem delavskem domu na Waterloo Rd. v

Clevelandu ter ustanovili podružnico št. 48 SANS.

Dne 20. junija bodo imeli Slovenci v Los Angelesu Calif., skupno sejo ob dveh popoldne v dvorani El Ray, 4198 Withier Blvd., z namenom, da si tudi tamkaj ustanovijo našo podružnico.

Uspeh prireditve, ki jo je imela postojanka št. 8 JPO-SS v Chicagu dne 30. maja, je bil, prav dober. Pričakuje se, da bo čisti dohodek znašal en tisoč ali tako nekako. Pol ga pojde Slovenskemu ameriškemu narodnemu svetu v podporo, pol pa našemu pomožnemu odboru.

Naše gibanje

V dobi od 26. maja do 2. junija so bile ustanovljene štiri naše podružnice, in sicer št. 48, Cleveland (za okrožje Waterloo Rd.), nastala iz dr. št. 26, 53, 450, 784 SNPJ, št. 22, 23, 27 SDZ, št. 103 ABZ, čitalnice SDD, mladinskega zbora in Slov. delavske zadrugne zveze, potem št. 54, Chicago, Ill. (redno prispevajoče dr. št. 490 SNPJ), dalje št. 55, Strabane, Pa., nastala iz tamošnjih društev št. 138 SNPJ, št. 153 K. S. K. J. in drugih, in končno št. 56, Milwaukeejski okraj, nastala iz 16 društev in 2 federacij. Slovenski ameriški nar. svet je 2. junija štel 56 podružnic.

V isti dobi so poslane prispevke sledenju podružnic: št. 8, W. Newton, Pa., \$13.80; št. 17, Uniontown, Pa., \$13; št. 24 Virden, Ill., \$2; št. 38, Acemetane, Pa., \$25; št. 40, Kemmerer, Wyo., \$40.50; št. 41, Fontana, Calif., \$30; št. 54, Chicago, Ill. (dr. št. 490 SNPJ) \$6.95.

Slov. sam. podp. dr. "Zarja", Chicago, Ill., je darovalo iz svoje blagajne \$25, a njeni člani članici Mary Udovich \$5 in Agnes Rem \$2.

Federacija SNPJ, Pittsburg, Kansas, se je tudi spomnila naše organizacije ter ji poslala \$15 v podporo.

Cokova brošura "The Problem of Trieste"

Ko nam je pošlo prvih sto izvodov Cokove knjižice "The Problem of Trieste", smo prišli v zadrego, ker nam ni tiskarna poslala še ostalih izdankov, kakor je bilo dogovorjeno. Sedaj pa jih že spet imamo nekaj sto v zalogi. Kdor si misli narečiti to brošuro, naj to stori nemudoma, sicer je morda ne bo dobil. Posamične stane knjižica 25 centov, pet skupaj pa \$1. Podružnicam, ki je še niso dobile, jo bomo poslali te dni zastoni.

Kupujte vojne bonde in znakce. Te vloge so varne, se obrestujejo in obenem s tem pomagata svoji deželi.

JAPONCI SE MASCEVALI nad Kitajci. Nedavno so dospeli v Ameriko slike, ki predstavljajo, kako so se Japonci mascevali nad Kitajci v tistih vaseh, ki so sprejele v varstvo ameriške letalce na njihovem povratku z bombardiranja japonskih mest. Vselej pomanjkanja goriva so se morali spustiti na tla že v tistem delu Kitajske, ki je pod japonsko okupacijo, eno letalo se je zateklo v Sibirijo in le par jih je dospelo nazaj pod ameriško varstvo. Japonci so Kitajcem, ki so sprejeli ameriške letalce, prišli vasi in nekatere pa obsodili v smrt. Tudi nekaj ameriških letalcev so usmrtili, češ, da so bombardirali civilno prebivalstvo, ne pa vojne objekte, kot določa mednarodni zakon.

O prireditvi podružnice št. 8 JPO-SS

Chicago. — Nedelja 30. maja je bila v našem mestu izredno soparen dan. "Kdo bo sploh šel v dvorano v taki vročini?"

Pa so vendar prišli vzlic soparici. Pozneje doleče pa je zalotil na poti še dež, ki je bil vse popoldne. Vzlic slabemu vremenu je prišlo v dvorano okrog 600 ljudi, torej precej manj kakor zadnjič, a dohodek pa so bili, kakor so poročali občorniki, tudi to pot nepričakovano visoki in prebitka bo spet približno kakor zadnjič.

Priredba se je vršila v Česko-ameriški dvorani na 18. cesti blizu Blue Island Ave., kjer je bila tudi prva prireditev te podružnice. Glavna točka sporeda je bila igra v treh dejanjih "Vera" v vstajenje". Njen avtor je Ivan Jontex.

Sporod je otvoril s kratkim nagovorom predsednik podružnice Anton Krapenc, ki se je za uspeh te prireditve veliko trudil in ga je bil z drugimi vred, ki so sodelovali, lahko vesel. Nato je izročil posel anouncerja za ostali spored Zvonku Novaku. Ta je v nagovoru poudarjal važnost te podružnice in apeliral na navzoče, da sodelujejo tudi v bodoče.

Predstavil je nato Vincenca Cankarja, predsednika Jugoslovenskega pomožnega odbora, slovenske sekcije, ki je razložil namen in pomen te dobrodelne ustanove, in omenil je tudi SANS, ker sta sedaj ti dve organizaciji takorekoč eno, razlika je le, da deluje ena za gnotno pomoč rojakom v stari domovini, druga pa, da se jih osvobodijo izpod fašistične tiranije.

Igra "Vera" v vstajenje" ni baš lahka stvar, češar so se igralci zavedali. Baje so jo na vajah tu pa tam nekoliko skrajšali, namreč nekatere govore in dvogovore, a vzlic tem okrajšavam so jo v splošnem predvajali kakor si jo je avtor zamislil. Igra je napisana za sodobne razmere. Kak vnanji opazovalci bi jo označili za "propagando". A našim ljudem, ki si kaj lahko predstavljajo teror nacizma nad njihovimi rojaki v starem kraju, je predstava ugajala.

Dejanja se odigravajo po okupaciji, ko so Nemci zasedli slovenske vasi.

Lahko bi se jih enako ali pa še boljše spremenilo pod italijanske okupatorje, a to razliko, da bi morala vloga duhovnika odpasti.

Joseph Fajfar, znani komik v kupletih, je imel vlogo bivšega Amerikanca Jakoba Krementca, ki je bajtar in delavec. Igral je dobro, ker je vajen odra. Ni pa bil on "tipičen" za tako vlogo. Ano, njegovo ženo, je predstavljala Helena Kušar, ki je pred leti dostikrat nastopila v dramah. Vloga, ki jo je igrala, ni taka, da ji bi pustila kaj posebnega razuma, več

priložnosti pa je imela Frances Gomilar v vlogi njune hčere Malke. Igrala je dobro, a v dramatičnih trenutkih je izražala premalo zanosa in ne dovolj tuge. Njenega zaročena, tovarniškega delavca Ivana Kneza je igral Thomas Cukale. Stori je v svoji vlogi najboljšo kar je zmogel.

Kmeta in delavca Toneta Mohorja je predstavil John Hujan. On je občinstvu znan najbolj iz komičnih iger, a je dobro igral tudi v dramah, enako v tej. Njegovo ženo je predstavljala Mary Krapenc (rojena Koporec), ki je svojo krakčo vlogo dobro pogodila.

Delavca Petra Grbea je posebil Joseph Oblak. Nehvaležna vloga, ker če jo dobro izvede, se ljudje zgražajo nad izdajalcem. Oblak jo je posrečeno pogodil.

Vloga duhovnika je imel Frank Ribich ml. Izgledal je res častitljiv duhovnik in lepo je govoril, a pretiho. Niti se ni zdelo, čemu je pravzaprav zavezan. Ampak igra ga zahteva in tako je bil v nji. Vlogo učitelja je imel John Gremšich, vlogo kapitana jugoslovenske armade pa Frank Koporec.

Gestapovskega komisarja je igral Anton Krapenc. Bil je izborno maskiran, njegova postava je tudi kakor nalašč za obolega gestapovca, in v vlogi je vložil vse kar je zmogel. Na občinstvo je napravil s svojo "nehvaležno" vlogo prav dober vtis, to je, pozabilo je, da je to Krapenc, pa so videli v njemu res pravega, razbojniškega nacista, ki ukazuje ubijati nedolžne ljudi. "Šturmarji" so bili Joseph Gomilar, John Kosir in John Cajhen. Za svojo nalogo so bili pravilno oprejeni.

Jakob Marinich je bil v vlogi vodje nacističnih udarnikov prav dober.

Vlogi dveh delavcev sta imela Philip Broyan in Anton Baša. Vlogo kmetice je imela Anna Zorko, ki jo je prav fino pogodila. Beračico je igrala Frances Zibert jako dobro.

Igro je režiral Anton Krapenc. Lahko si predstavljamo, da je imel vzlic občinstvu sodelovanju veliko truda, ker so slovenske predstave v naši naselbini čedalje redkejšje.

Bilo je še par drugih točk. Deklamirala je režiserjeva hčerka Antoinette Krapenc in pa Frances Milostnik iz Sheboygana. Člana Prešerna Fr. Gradšek in Tim Prelesnik sta zapela nekaj pesmi. V drugem duetu sta peli sestrice Jean in Marie Korečan.

Oznaniatelj je predstavil za govornika tudi Andreja Spolarja, da bo apeliral za zbiranje obleke, ki se jo po vojni pošlje v stari kraj.

Med tem se je vršila v dvorani koletka s "kuverticami", ki je prinesla precej nad \$300, za okrog \$184 pa so dobili še prej za pozdravne oglase. O tem bo poročal merodajni odbor.

Zabava po sporedu je bila

prirčna. Vsi, ki so delali na prireditvi in v predpripravi, so bili zadovoljni, ker so videli, da je njihovo delo uspelo. — X.

"REVOLUCIJA" V ARGENTINI IN DRUGI DOGODKI

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Ze prejšnja vlada pa je suspendirala socialistični dnevnik za teden dni.

Sedanja vlada je militaristična, in morda je res, da je podretna iz virov severne Amerike. Delavstvo ni z njo nič pridobilo.

Argentinski demokrati in socialisti so se zedinili nastopiti v predsedniški volilni kampanji skupno, pa jim je načrt preprečila "revolucija" vojaške kaste, ki porajta na volitve prav toliko kakor mi na lanske sneg. Dali bo koncem konca po tej "revoluciji" res kaj več demokracije v Argentini, je odvisno posebno od državnega oddelka ameriške vlade.

"Solidarnost" Francozov

Se z veliko večjo pompoznostjo se pridružuje zavezniškom "zedinstvena" Francija. Po več ko pol letu se je končno v Alžiru le ustanovil edinstven odbor svobodne Francije, ki mu načelujeta general Henri Giraud in pa vodja borbenih Francozov Charles De Gaulle. Ustanovljen pa je na zelo plehkem temelju. Ni ne to ne ono. Francosko ljudstvo je v njemu brez zastopstva. V glavnem je novi francoski režim, ki je priznan le za odbor, ne za zamejno vlado, le plod spletke zavezniške diplomacije, ali bolj naravnost rečeno, izid tekme med Washingtonom in Londonom.

Če ima kaka zamejna vlada pravico zahtevati priznanje, je to baš ta francoski odbor, ker kontrolira več teritorija in ima večjo armado in mornarico kot vse ostale zamejne vlade. Ne samo, da ga ima v svoji posesti, temveč ga zares tudi vlada. Zato je De Gaulle hotel, da se mu to svojstvo prizna, a v Washingtonu so mu zahtevu odbili z odgovorom, da le francosko ljudstvo samo naj bo odločilo, kakšno vlado da hoče. To je diplomatski trik v prid reacionarjem, skritim pod marelo, ki jo drži kvišku v imenu svobode general Giraud.

Reakcija deluje vsakrižem

Reakcija ni samo pridno na delu v korist obnovitve kapitalistične, klerofašistične Francije, pač pa se na vso moč trudi ustvariti svoj vladni sistem v vseh drugih deželah. Na poti ji je le še Rusija. Tej priporočila, naj na vsak način in čim prej sklene konkordat, to je pogodbo, s papežem. Tako bo delavstvo brez opore in moralo bo začeti s svojo borbo zoper izkoriščanje in za ustanovitve mednarodnega delavskega gibanja zopet od kraja.

Zmeda v Jugoslaviji

Kakor po svetu v splošnem, se očituje zmeda sedanjih razmer še posebno v Jugoslaviji. Nikjer ni odrejenosti, a ljudstvo pa je zrelo za upor in se v resnici upira.

Dočim Edvard Beneš in Jan Masaryk resnično delujeta za osvoboditev njune dežele, pa se jugoslovanska vlada smeši po srednjeveški metodi s spori zaradi vprašanja kraljeve ženitve. Mladi Peter, ki o vojni nič ne ve, ki je eden izmed najbolj razvajenih otrok na svetu, s plačo celo v zamejstvu z okrog pol milijona dolarjev na leto, je ministrom sporočil, da je star 18 let, da ima dekle in da se bo oženil. Halo, namesto da se bi ministri brigali za deželo, ki jo zastopajo, so se pričeli gnjaviti z vprašanjem, ali naj Petru dovolijo poroko ali ne.

Zedinili so se v sporazumu z njim, da se "ohcet" odloži na čas ko bo konec te vojne.

Smešno, a za Jugoslavijo pa izredno slabo.

Koliko je internirancev

Iz podatkov justičnega oddelka, ki so bili objavljeni nedavno, je bilo do konca marca v Zed. državah interniranih 4,165 imozemcev, ki so bili obtoženi delovanja v korist sovražnim silam.

Japonci v tem številu niso všeti, ker so bili večinoma le izseljeni iz zapadne ameriške obale tudi če so bili ameriški državljani in nastanjeni v taborih v notranjosti dežele, ali pa odrejeni za dela na farmah v osrednjih državah.

Med omenjenimi interniranci je bilo nekaj urednikov, večinoma takih, ki so se navduševali do Pearl Harborja za Hitlerja in napadali politiko ameriške vlade z nacističnega stališča.

V istem času je izmed drugih, ki so bili po zatožbah potrjeni interniranju, bilo po preiskavah 3,257 oproščenih krivde sovražnega delovanja, a so ostali pod nadzorstvom, 1,151 pa je bilo izpuščenih in s tem popolnoma oproščenih vsake krivde.

Angleške izgube v Afriki

Od pričetka vojne pa do okupiranja Tunizije so znašale izgube angleške armade v Afriki 220,000 mož. V tem številu so všeti ubiti, ranjeni, vjeti in pogrešani.

Bolgarski Židje poslani v zasojnjenje

Ker Hitler ni mogel dobiti dovolj delavcev na Poljskem, v Jugoslaviji, v Franciji, Belgiji itd., se je odločil, da mu bodo za suženjsko delo tudi Židje iz Bolgarije dobri. Iz Sofije poročajo, da jih je bilo odvedenih v rajh okrog 12,000, večinoma iz Tracije in Makedonije. Uporabljani so za poljedelska dela.

Seja kluba št. 27 JSZ

Cleveland, O. — Prihodnja redna mesečna seja kluba št. 27 JSZ bo v petek 11. junija ob 8. zvečer. Vsi člani in članice so vabljeni, da se je udeležijo v polnem številu.

Na dnevnem redu je več važnih zadev. Potrebno je tudi kaj ukreniti v pomoč onim, ki trpe vsled vojne. — Tajnik.

Kanada osišču slabo obeto

Kanada bo letos v vojni z osiščem porabila šestnajstkrat več municije in bomb kakor lani. Proračun oboroževanja določa še enkrat tolikšno vsoto kot je bil prejšnji. Kanadske kopne čete, letalci in mornarji so se izborno izkazali na vseh bojiščih. Kanada je na svoj vojni rekord upravičeno ponosna.

"Hoardarjem" se ni bati

Urad za reguliranje cen je nedavno oznanil, da se ne bo oziral na zatožbe o "hoardarjih" in ne bo udaril v stanovanja privatnih družin, čeprav so ovadene, da imajo živl več kot pa so upravičene. To je umevno, ker je takih ovadb preveč. Omenjeni urad ob enem pjasnuje, da se bo poslužil svoje pravice le, kadar se uveri, da je kršitev res tolikšna, da je preiskava potrebna in jo bo izvršil.

Unije zmagujejo

V St. Louisu je ena največjih tovarn za izdelovanje malega orožja in patron, U. S. Cartridge Co., ki uposljuje sedaj okrog 27,000 delavcev. Organizirali so se v uniji CIO in dne 29. maja pa je bila priznana.

Koliko je ameriških vojakov preko morja?

Točno število je vojna tajnost. Vendar pa se ve, da jih bo preko morja na raznih bojiščih do konca prihodnjega leta nad pet milijonov. Tako je izjavil Lt. Col. A. H. Brawner na nekem predavanju v Chicagu.

Nad 36,000 ujetnikov iz osiščnih dežel v Zed. državah

Uradno poročilo, datirano 4. junija v Washingtonu pravi, da je v Zed. državah 36,688 vojnih ujetnikov. Izmed njih je 22,110 Nemcev, 14,516 Italijanov in 62 Japoncev.

DRŽAVLJANSKI PRIROČNIK

nova knjižica, s poljudnimi navodili kako postati AMERIŠKI DRŽAVLJAN.

Poleg vprašanj, ki jih navadno sodniki stavijo pri izpitu za državljanstvo, vsebuje knjižica še v II. delu nekaj važnih letnic iz zgodovine Zedinjenih držav, v III. delu pod naslovom RAZNO, pa Proglas neodvisnosti, Ustavo zedinjenih držav, Lincolnov govor v Gettysburgu, Predsedniški edinjih držav in Poedine države.

Cena knjižice je samo 50 centov s poštno vred.

Naročila sprejema:

Knjigarna Proletarca
2301 SO. LAWDALE AVE.,
CHICAGO, ILL.

POSLUŠAJTE

vsako nedeljo prvo in najstarejšo jugoslovansko radio uro v Chicagu od 9. do 10. ure popoldne, postaja WGES, 1360 kilocycles. Vodi jo George Marchon.

PRISTOPIJTE K SLOVENSKI NARODNI PODPORNI JEDNOTI

NAROCITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Stane za celo leto \$6.00, pol leta \$3.00

Ustanavljajte nova društva. Deset članov(ice) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 S. Lawndale Ave.
CHICAGO, ILL.

Dr. John J. Zavertnik

PHYSICIAN AND SURGEON
3724 West 26th Street
Tel. Crawford 2212

OFFICE HOURS:

1:30 to 4 P. M.
(Except Wed. and Sun.)
6:30 to 8:30 P. M.
(Except Wed., Sat. and Sun.)

Res. 2219 So. Ridgeway Ave.
Tel. Crawford 8440
If no answer — Call Austin 5700

BARETINCIC & SON

POGREBNI ZAVOD

Tel. 20-361

424 Broad Street
JOHNSTOWN, PA.

KAMPANJA ZA

1000

novih naročnikov

PROLETARCU

se prične 1. julija

Where Do Fascists Live?

All bad Fascists and Nazis don't live on the other side of the ocean, whether it's the Pacific or the Atlantic.

There are domestic breeds, right here in our own rich American soil. And these native fascists now are making desperate efforts to strengthen their hold in America.

Perhaps Fascism is not a good word to use, because to too many Americans it is only identified with a foreign-breed of reaction. But the antics and the plottings of American reactionaries are the same incipient factors which became Fascism.

Look at the record in Congress. It is reactionary. Its antilabor legislation and its attacks on the family type farmer are a disgrace to a democracy. It favors taxation to soak the poor. It suppresses and hounds liberalism, and chases progressives out of government jobs by Gestapo methods.

While the State Department finds time to balance tea cups with known Fascists and encourage shop-worn emperors and pseudo royalty to try and form their own armies in America, the liberals are hounded and imprisoned.

And in Congress the action of the reactionaries in trying to oust Dodd, Lovett and Watson, three exceptionally able liberals, has become an American disgrace.

And in the army, and in the navy, there is attack on liberalism and liberals. A progressive is branded a Red, and a Red is the devil incarnate. The blacklisting by the army of Americans who fought for Democratic and Loyalist Spain is another black mark against American democracy.

Do the people approve of all this?

Of course not.

People are inherently decent. They want justice and fair dealings. But people are fooled and misled. It is not that they are stupid or blind or prejudiced. It is that the press, and the radio and all the avenues of spreading propaganda are controlled by the vested groups who favor the very things that finally develop into Fascism, call it what name you will.

This is the reason why people must let their voices be heard through their own organizations.

They must do it while war goes on. They must make their voices heard in Washington.

The reactionary forces, the pro-Fascist forces want to rule today in order to dictate the terms of peace tomorrow, in order to preserve their own gains. They would do nothing to abolish unemployment, economic injustices, exploitation, racial inequalities. The World of Tomorrow, to them, would be no different than the World of Yesterday.

But that is not democracy.—The Minnesota Leader.

A Public Apology Is in Order

"In April our American shipyards turned out 157 merchant vessels, the greatest 30-day record of all time. In May that record is being beaten."

Admiral Emory S. Land, chief of the United States Maritime Commission, made that statement in San Francisco May 22.

The admiral praised both shipyard labor and management. He couldn't very well avoid doing so, but a few months ago, "off the record" at a big business dinner, he talked about "shooting organizers."

In the face of the record being made in American shipyards, he should be ashamed of that speech. Some of us would like him a lot more if he publicly apologized for the injustice he did American trade unionists.

—Labor.

IN THE WIND

From THE NATION

The National Association of Manufacturers is making short-wave broadcasts to American troops overseas to keep them posted on the things big business is doing to protect the American Way... The Chesterfield cigarette people wanted to sponsor a series of commercial broadcasts of "This Is the Army," but were prevented by the American Federation of Radio Artists, an A. F. of L. union. The corporation set up by the army to handle the show's finances agreed with the Federation... Tide, an advertising magazine, reports radio trade rumors that the War and Navy departments are beginning to frown on the whole idea of using the armed forces for advertising purposes.

The Legion of Decency, official Catholic movie mentor, has found it advisable to explain its listing of "Mission to Moscow" as unobjectionable for adults. "It should be noted," says the Legion, "that the picture did not receive 'Unobjectionable for General Patronage' rating... The film in its sympathetic portrayal of the governing regime in Russia makes no reference to the anti-religious philosophy and policy of said regime."

Elton Raymond Shaw, former field secretary of the United States Chamber of Commerce, offers inside information on world affairs in his book "Green Light to Dictatorship": "Years ago Mr. Churchill secretly cabled to President Roosevelt: 'I am half-American and the natural person to work with you. It is evident, we can see eye to eye. Were I to become Prime Minister of Britain, we could control the world.'"

A "Dynamic Bulletin" issued by the National Council for Civil Liberties, an organization devoted to the defense of the thirty-three men and women under indictment in Washington for conspiring to undermine the morale of the armed forces, opposes the "Jew Deal" and "rotten and putrid Anglo-Saxon capitalism." "Today," it advises, "you have but a handful in Congress guarding the liberties. To name but a few, men and patriots like Hamilton Fish, Clare Hoffman, Lambertson, Shafer, Cox, and Smith of Virginia. In the Senate you have militant patriots like Nye, Clark, Wheeler, Vandenberg, and several others."

Pestung Europa: German officers in Belgium are reported to be buy-

ing cloth on the black market for civilian clothes... A Nazi newspaper in Bratislava complains, "One of reasons for expelling the Jews was the fact that Jewish innkeepers ruined rural municipalities through alcohol. Now the Jewish innkeepers have disappeared, but the people drink more alcohol than before."

WHAT ABOUT 'SEED MONEY' IN SOVIET UNION?

Detroit.—The elaborate propaganda campaign against excess profits taxes and surtaxes on the rich, carried on by McGraw-Hill Publishing Co., publishers of literature for business, hit a snag in Detroit when a labor editor responded to James H. McGraw, Jr.'s come-on letter stating that comments will be welcome.

The McGraw proposition, sent out in reprints of full-page ads in important papers, is that capitalists won't be able to insure freedom from want to the American people if the bad government takes away all their seed-money in taxes. In other words, the campaign is a disguised form of soak-the-poor propaganda in order to spare the rich.

"I am interested in your seed-money campaign," wrote the editor of The Eye Opener, official monthly of Murray Local 2, "and would appreciate a further message to the public from you on how seed-money is obtained in the Soviet Union."

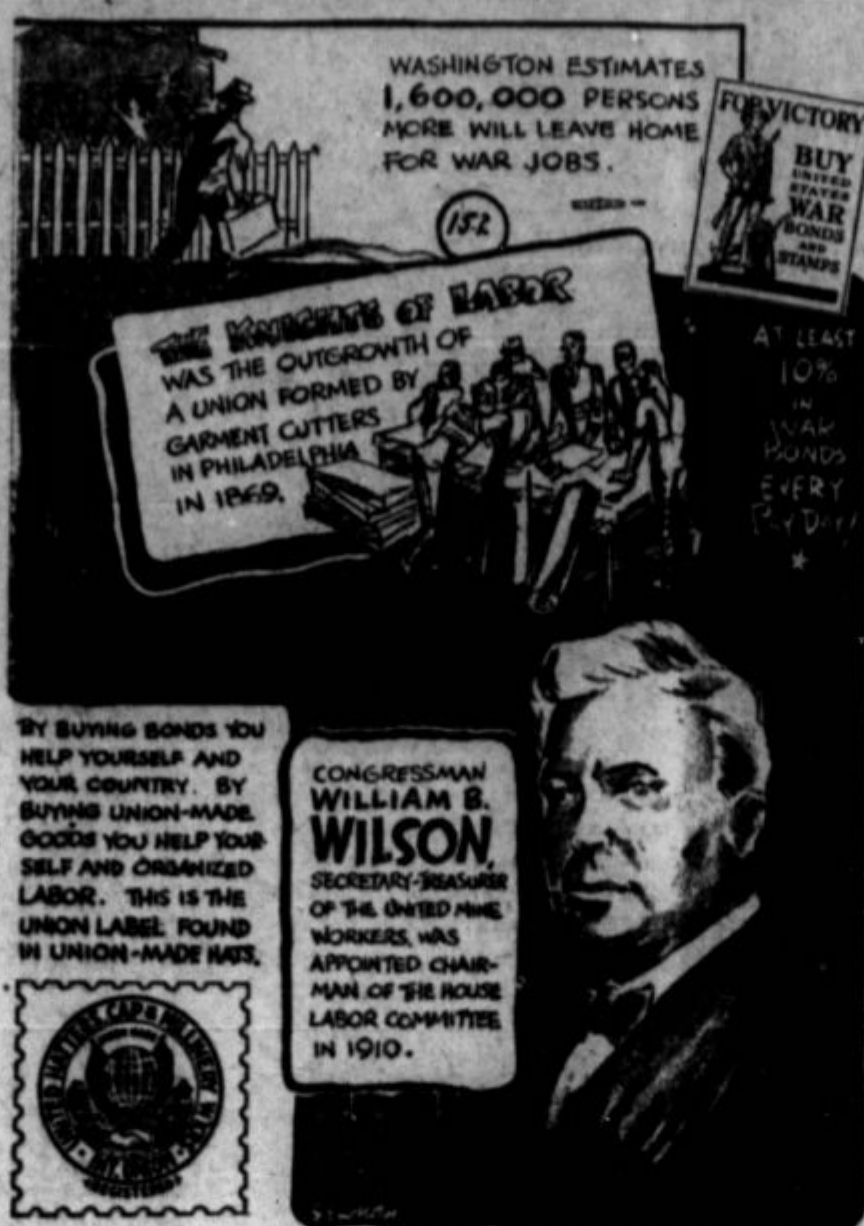
American Airplane Output Exceeds production of All Other Nations

Washington, D. C. — President Roosevelt announced that production of airplanes by the United States now exceeded that of all other nations combined, with emphasis being placed on the four-engine bomber to carry out plans for greater offensives against the Axis.

Converting airplane production statistics into the weight of planes instead of their number as a better test of output, the President told his press conference that United States factories turned out 87,000,000 pounds of airplanes in 1941, 291,000,000 pounds in 1942, and were expected to produce 911,000,000 pounds in 1943 and 1,417,000,000 pounds in 1944.

There is no royal road to anything. One thing at a time, and all things in succession. That which grows slowly endures.—J. G. Holland.

THE MARCH OF LABOR

Realtors Seek to Gouge Workers

Porter of O. P. A. Warns This Is Poor Time for Toilers to Buy Homes, Because of Scandalously High Prices

Should an American worker own his home? Of course, he should. For years, this paper has championed the idea that every farmer should own the land he cultivates and every worker should have clear title to the roof which shelters him and his family.

Nevertheless, we agree with Paul A. Porter, who has charge of rent control for the O. P. A., that this is a mighty poor time for a worker to buy a home.

Why? Because the real estate "sharks" have boosted prices in the vicinity of every war production center. They don't want to rent houses; they want to sell them.

They figure the worker has a little money laid aside for a rainy day. Probably that nest egg is invested in government bonds. If the "shark" can induce the worker to put up his savings as a "down payment" and agree to pay so much per month for a long period, the almost inevitable result will be that, when the post-war slump comes, the worker will lose every dollar he has put into his home.

Smith of Virginia, who hates workers, will probably "investigate" Porter. Smith's congressional district is in Virginia, just across the Potomac from Washington. Smith's friends over there have built acres of houses, which they are now endeavoring to unload on war workers. Most of them are of wretchedly poor construction. Porter's warning interferes with the realtor's game, so Smith will attack him as ferociously as he would a labor union, if it endeavored to get a few extra dollars for its members.

Many of the newspapers will say that Porter does not believe an American worker should ever own his home; in other words, that a worker should be a perpetual tenant. That is not Porter's position, any more than it is LABOR'S position.

Porter and LABOR look forward to the day when every worker will have his own home. In the meantime, we wish to do what we can to keep the worker out of the clutches of the real estate "sharks," represented by such men as Smith of Virginia.—LABOR.

BLACK MARKETS ARE A DISEASE

This is not a pretty story. It's a story of soaring prices, stolen ration books, food bootleggers, hoarders—and hungry soldiers. It's a story of America's first real taste of black markets. We've sampled them in meats, tires, gasoline, sugar, and most every other scarce item. One report even indicates a black market in second-hand bed springs.

You've seen them. They're 90-cent-a-pound steak, 60-cent hamburger. No meat in one store while another across the street has all you want—at a price. The spot where, it's whispered, you can get a little extra coffee, a few gallons of gas without coupons. The man who just happens to have an extra tire he'll sell to you for old times' sake, plus an above-ceiling price. The shady character who has a "few" extra ration books, either counterfeit or stolen, that he'll sell if you know the right people.

Some of us seem to think the "good old days" of prohibition have returned. That it's smart and a bit romantic to have our bootlegger, who'll open the door at the right word, or sell us wholesale lots of rationed goods at the sly.

These black markets, though, are one of the best methods we can use to help the war effort—Hitler's war effort, that is. Every illegal purchase you make, no matter how small, is a surprisingly effective shot in the back at one of our own soldiers.

That extra steak you bought, for instance, multiplied by the millions of other steaks, chops, and roasts which have moved through black markets, has caused shorter rations for fighting men all over the world. It has brought a near-collapse of livestock marketing machinery in the

United States. It has helped lengthen the war.

Because a surprising number of people have been willing to pay any price to get more than their share, cheats, chiselers, small-time crooks, and major gangsters have moved in to supply that demand. We can't talk now about preventing black markets. We have to talk about stamping them out. Unless they are stamped out, the thoughtless citizens who have helped build them will discover they have created a Frankenstein. Already it takes a strong man to resist him.—Consumer's Guide.

ANOTHER OF THE ARMY'S BLUNDER

"The largest office structure in the world," the War Department's Pentagon Building, sprawls over 320 acres of Virginia land across the Potomac from the National Capitol.

When it was started, the Army "brass hats" said it would cost "approximately \$31,000,000." Today it is not entirely completed, but \$63,000,000 has been invested.

If the Army had deliberately sought the most inconvenient spot in the vicinity of Washington for this huge building, it would have been difficult to find anything worse than the present location. Of course, land owners who were in on the deal have profited generously.

It is worth noting that Congress challenged the proposal, but that the promoters had sufficient "pull" with the Executive Departments to put it over.—Labor.

ICKES' BIG IDEA

'An elevated railway to Alaska, to avoid trouble with snow and ice, was advocated as a possible post-war project by Secretary of the Interior Harold I. Ickes, in testimony before a House Appropriation Committee.

REFLECTIONS

By the Editor of the Reading Labor Advocate

Dissolution of the Communist International by order of Joseph Stalin is interesting and instructive, but under present conditions of worldwide change, not of basic importance. For, just as neither capitalism nor communism are the same things they were back in 1917 when the Bolsheviks came to power in Russia, just so it must be that the Comintern and the Russian leaders themselves are different. Stalin's latest order merely brings into sharper focus the fact that the world is changing and the old order passing.

Especially in Russia itself is the transformation evident.

Starting as an apostle of world revolution which was to be achieved by a program consisting of "21 points" of action to which the anti-capitalist groups of all nations were bound to conform, Russia became, even before the war, the world's most nationalistic nation. While occasional references to the "workers of the world" were heard in Moscow, in action the Soviet leaders concerned themselves constructively with dams and mines and community farms—for Russia. Destructively their concern was directed against any and all Russians who rejected practical things in favor of the once-cherished ideals of world revolution. The outlawing of Trotsky and his followers illustrates the point that the Comintern has reached an end toward which it has been traveling ever since the death of Lenin.

I'm merely analyzing, not condemning.

Neither am I throwing rocks at the Russian leadership when I now say that—

The most conservative people are "revolutionists" who have achieved power and the responsibility that goes with it.

History abounds with illustrations of that phase of human psychology. The Pilgrim Fathers, having braved hardship and death to make a new world which they could worship (among other things) as they pleased, quickly fell into the habit of branding and burning "heretics" who would not believe according to established custom—to furnish only one example.

And so it is that Joseph Stalin long ago became impatient with advocates of world revolution. So it came about, too, that the business of each of the Comintern's national units has been, not to promote revolution throughout the world nor even within their own nations, but to take such action as might be most helpful to Russia.

That big idea has not been abandoned with the scrapping of the Communist International. That action was taken because the International, once best weapon available, has been made obsolete by the appearance of a better one.

Stalin need not talk to the people today because he can talk directly to those who control nations. Why bother with Earl Browder when Roosevelt is angling for an invitation to the Kremlin? Why strike at the minds of conservative British workmen when Churchill comes to visit and to listen? Why keep an international of controlled and regimented workers when Wendell Willkie promises a new order of "economic internationalism" in which Russia shall participate as an equal with any nation?

Joseph Stalin is a realist—and a nationalist. And so he casts aside an antiquated tool to pick up another more suited to the task at hand.

The end of the old international is, however, merely the brief prelude to a new era of internationalism which will be more a matter of fact and less of theory than the one that has been cast upon history's junk pile.

What will that era mean to the workers of America? The answer will be given by the American people, either by their action or inaction. It can mean regimentation and exploitation. Or it can mean order and economic justice. The immediate future of common folk will be decided either by how well the owners and rulers mutual problems or by the ability of Americans to socialize their resources and end the private-profit era here at home.

The freedom to earn, without fear or favor, a comfortable living, ought to go with the freedom of vote. Thus alone can a sound basis for republican institutions be secured.—Henry George

Are You Sure, President Murray?

We commend the brave words of CIO President Philip Murray, spoken at a Cleveland conference on May 15, warning that no outside group will be permitted to worm in and gain control of the CIO.

"No one," Murray is quoted, "the Communist Party, the Association of Catholic Trade Unionists or the Socialist Party, is going to take over this union. They had better not try it."

Well, speaking out of our knowledge of the Socialist Party, we hasten to disclaim any intention of "taking over" any economic organization of workers. Our desire is at the other end of the line. We want to give, not take. We Socialists have an economic program and a social philosophy that we want all people—especially working people—to accept as their own.

And we want to say right now that any responsible group that accepts the Socialist viewpoint and objective can take the party over if it likes.

However, now that we have made our own position clear, we want to question hether Mr. Murray is quite certain and safe in his own mind when he declares that "no one" is going to "take over" the organization he heads.

Recent history in our own nation, as well as in other parts of the world justifies some doubt and apprehension on that point. In Russia, in Italy, in Germany the story of labor movement is the same: they have been taken over.

And in our own country, even today, Organized Labor must be conscious of a rising tide of tory reaction which threatens to make the union movement a controlled creature of a government that may not always measure up to the highest concepts of democracy.

Already unions have surrendered their right to strike. This, of course, has been a voluntary and temporary renunciation on the part of Labor. However, on a number of occasions that workers did strike the government has stepped in to administer Unions' affairs to the extent of revoking security of membership clauses and pointedly lecturing Union officials upon their duty as leaders of workers.

We just don't believe any of the organizations mentioned by Mr. Murray possibly could take over the CIO. But the government could. And governments can be tyrants, as we have seen.

We think that unionists—rank and file as well as leaders—should give full consideration to the possibilities. For unions still are functioning in a class society. Their power still is divided on election day: They still are subject to laws which, President Roosevelt himself has admitted, could be destructive to liberty if administered by unscrupulous and dictatorial officials.

From the angle at which we see it, the Manpower Administration and the Labor Board have made a good start at taking over at a time when the need for human labor gives organized workers an unusual measure of power. What will happen when the war ends, when tory politicians can afford to meet and deal with internal dissension, when the danger to the nation from the outside is removed and when millions of workers with union cards are again competing for jobs?—The Reading Labor Advocate.

A Voice from the Gallery

The South will do well to pay attention to one voice that rang out recently in the House of Representatives. A United States sailor spoke. His address consisted of two sentences. He had none of the manners of congressional oratory. He was not elected. But he voiced the thought of the vast majority of the people of this country.

The debate concerned the Anti-Poll-Tax bill, a measure making it illegal to demand the payment of a tax as a qualification for voting for federal offices. A similar bill was passed by the House last fall. It was shamelessly filibustered to death by poll-taxers in the Senate. The wild raving enemies of the bill heard on the floor last Tuesday is sufficient to prove that there is no such thing as reasonable argument against it. Speaking for the seven polltax states, Congressman Starnes of Alabama cut a sorry figure when he proclaimed that "if all the forty-eight states had a poll tax, the quality of the legislators in this body would be raised to a higher level."

The bill was passed, 265 to 110. Now it goes to the Senate. It will be well for the southern Senators—before they decide on their strategy—to consider seriously the contribution made to the debate by the young sailor. In his two sentences he expressed two clear and pertinent thoughts. First came a question: "Why should a man have to pay a tax to vote when he can fight without paying it?" Then came a declaration that has wide bearing: "I came here to see how a democracy works, and I found them fighting the Civil War all over again."

If the Senators start a filibuster, they will have this young man to deal with. The nation is fighting for its life. Thus far the present Congress has wasted months of time over every problem presented to it. If southern Senators consume precious weeks "fighting the Civil War all over again," they will be assuming a terrible responsibility.—The New Leader.

DEATH OF RAINER F. HLACHA

Rainer F. Hlacha, prominent for more than twenty years in Yugoslav affairs in New York City, died in Columbus Hospital Friday, June 4, at the age of 62. Mr. Hlacha, who had been in poor health for some time, suffered a stroke on Sunday night, May 30. He was removed to the hospital and died without regaining consciousness.

Mr. Hlacha was born in Yugoslavia of Slovenian ancestry. He came to this country before the first World War and in 1920 became attached to the staff of the Foreign Language Information Service in charge of its Slovene work. At the

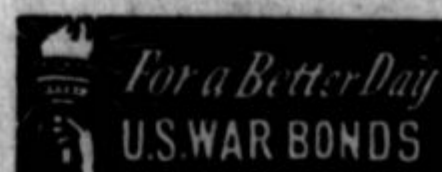
same time he served as correspondent for several Slovene newspapers in Europe, directed the Yugoslav Information Bureau here, and acted as interpreter for many of his newly-arrived countrymen. He was also president of the Yugoslav Club in New York.

About 1930 Mr. Hlacha was appointed to a position with the New York State Department of Labor in the Wage Claims Division, a position he still held at the time of his death. He also maintained his connection with the Foreign Language Information Service, now the Common Council for American Unity, in the capacity of editorial advisor of its Slovene Section.

Mr. Hlacha was educated in the University of Prague. Before coming to the United States he had a varied career. He was assistant director of the government press agency (Korrespondenz Bureau) in Trieste where his mastery of languages—Slovene, Serbo-Croatian, Czech, German, Italian, French and Spanish—was found highly useful. Later he became manager of the Slovene Theatre in Trieste and frequently took road companies on tour throughout South-eastern Europe, especially in the Slovene-speaking sections.

Mr. Hlacha, who was divorced, lived with his married daughter, Mrs. Dolores Giles, in Hasbrouck Heights, New Jersey. He leaves another daughter, Joan.

Jack London learned new words by having a long list posted on his door, reading and memorizing one every time he entered or left his room.

Eleven members of a secret Belgian underground organization responsible for aiding United Nations fliers shot down over German occupied territory were executed by Nazi firing squads recently over a

3-day period. They were charged by their German captors with "aiding the enemy."

Here in America we can aid in the fight against Hitler without endangering our lives if we do our work diligently and buy War Bonds every pay day.